Бухы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

Гарсаниай 1921 оной декабриин 21-нэй гарана | № 188 (14208) | 1973 оной августын 11, суббото | Сэн 2 мүнгэн

ЭРХИМҮҮДТЭ ШАНГУУД БАРЮУЛАГДАХАНЬ

Барилгын хэрэгүүдэй талаар СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Гүрэнэй комитет, Эрдэм болон техникын талаар СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Гүрэнэй комитет, Профессиональна Союзуудай Бухэсоюзна Центральна Совет эгээн эрхим проектнүүдэй түлөө, тэдэ проектнүүдээр хэгдэһэн барилгануудай түлөө СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй 1973 оной шангуудые олгобо.

Шанда хүртэһэн проектнүүдэй ба барилгануудай список «Социалистическая индустрия», «Строительная газета» гэжэ газетэнүүдтэ тунхаглагдаха.

СОВЕТ ЭРДЭМТЭДЭЙ ШЭНЭ ТУЙЛАЛТАНУУД

Ухаалан зохёолгын ба шэнэ туйлалтын хэрэгэй талаар СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи комитедтэ августын 7-до ядерна физикээр хоёр шэнэ туйлалта регистрацида абтаба.

Дубнада ядерна шэнжэлгэ хэдэг нэгэдэмэл институдай научна хүдэлмэрилэгшэдэй бүлэг академик Г. Н. Флеровэй хүтэлбэри доро атомна 103 номертой химическэ элементын бии бололго туйлаба.

(ТАСС).

БҮХЫ ХҮСЭЕЭ — ҮБҺЭ ХУРЯАЛГАДА

ҺАНААГАА АМАРХААР БЭШЭ

Захааминай аймагай бухы ажахынуудай сабшалан дээрэ гэнэншье, үндэршье ногоон ургаа. Хабартаа зарим тэды ...даһаншье һаа, һүүл тээ... хура бороон элбэгжээд, ...гоон үдэр, часаар ургажа, зарим бэлэдхэл муутай ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэдые ...гордоогоо һэн.

Июлиин эхеэр үбһэндэ гаран звенонууд хура бороо... нилээд һаатабашье, сенаж, ногооной гурил, модоной ...ша намаа бэлэдхэжэ абаа. ...шээнь, Ленинэй нэрэмжэтэ ...хоз 3000 центнер сенаж ...хэ түсэбөө дүүргэхэ дүхөө. «Коммунизмын зам» ...хоз сенаж дараха түсэбөө ...үлэн дүүргээ. Мүн XXII ...съездын нэрэмжэтэ, «По...» колхозууд сенаж бэлэдхэлгэдэ анхаралаа һайнаар хандуулна. Эдэ ажахынууд түсэбөө дүүргэхэ ойртоо. Гэбэшье Санагын, Далахайн, Харацайн совхозууд, «Красный Октябрь» колхоз урагшаа ябанагүй. Түрүүшээр ногоон муу ургаа гэжэ шалтаад, мүнөө болоходо техникэ хүртэнэгүй, эбдэрнэ гэхэ юм.

Аймаг дотор бүхыдөө 34 мянган центнер сенаж дарагдаха байбал, һаял хорёод мянгань бэлдэгдээ. Сенаж хэжэ эхилһээр 20 гаран хоног болобо. Энэ хугасаа соо сабшалангай гурбанай нэгэ хубинь сабшагдаа. Хэрбээ 24 мянга тухай гектарай ногоо сабшажа, 234 мянга үлүүтэй центнер үбһэ бэлдэхэ байбал, августын 7-ной байдалаар 52,5 мянган центнер бэлдээд байгаа. Сабшагдаһан талмайн 33 процентнь һүрилэгдөөдүй.

Августын эхеэр силостэ оруулхаар таригдаһан ургамалнууд хуряагдахаар болоо, зарим тээгээ унажа эхилээ. Теэд энэ хүдэлмэри гэдэргэ татагдана. «Красный Октябрь» колхоздо машинын дуталдаһан дээрэһээ комбайнууд һаатаа, һаатанашье.

Бүхы дээрэнь аймаг дотор абаад харахада, тэжээл бэлэдхэхэ хүдэлмэри унжагайрба. Удааншьегүй таряа хуряалга эхилхэнь. Тиихэдэ машина, техникээ тэжээл бэлэдхэлгэһээ абаха ёһотой болохо бшуу. Теэд силос даража һая эхилжэ байһан ажахынуудай дээрээ ортохонь лабтай.

Тэжээл бэлэдхэхэ звенонуудта агитаторнууд, политинформаторнууд үсөөн ябана. Жэшээнь, «Красный Октябрь» колхоздо зарим звенонууд һара соо «нэгэшье агитатор, лекторые үзөөгүйбди» гэжэ гомдонод. Мүрысөөнэй дүнгүүдшье гаргагданагүй. Хүдэлмэриин түсэб, даалгабарине һаяхан, үбһэ хуряалгын тэгэндэ хүргөө. Иимэрхүү баримтанууд бусадшье ажахынуудта бии.

Аймагай колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд жэл бүри тэжээлээр дуталдадагаа һанажа, мүнөө жэлэй элбэг ургасые саг соонь хуряажа абахын, урда жэлнүүдэйхиһээ 1,5 дахин тэжээл ехээр бэлдэхэ бүхы аргатай. Имагтал оролдолго, эмхидхэл хэрэгтэй.

Д. АЮШЕЕВ,
манай корр.

ФОТОРЕПОРТАЖ

НЭРҺЭТЭ ХҮНДЫДЭ

Үдын эдеэлэлгын үе байбашье, совхозой контородо хүн зон олон. Эндэ тракторна бригадануудай бригадирнар, фермые даагшанар, хүдэлмэрилэгшэд байгаа. Үһанай үер саянтынхидташье ехэ хохидол ушаруулаа — сабшалан, огородынь бүхыдөө тооной үһанда абтаа ха юм.

Совхозой директор В. С. Неустроев энэ ушаралта сагта хэмжээ абаха, хамтаараа хэлсэжэ шиидхэхэ, хүнүүдтэ юу хэхыень ойлгуулжа үгэхэ баатай болоно.

— Үер ехэхэн гарза гай хэбэ гээшэ, — гээд тэрэ хэлэбэ. — Теэд энээгээр урмаа хухарха бэшэ, харин арга хургаяа бэдэрхэ хэрэгтэй...

Хүдөөгэй зоной һанаата болохо юумэниинь — малай тэжээл. Үһанда абтаагүй сабшалангаа, хээрын ногоо бухыдэнь суглуулжа абаха байна.

Бидэнэр Нэрһэтэ хүндыдэ ажаллажа байһан үбһэшэдэй отогто хүрэбэбди. Тунгалаг булагай хоёр захаар хуһа, нарһа модод жэрылдэнэ, ойн соорхойдо, хүндыдэ бүшмэг ногоон сэсэглэжэ, хангалтама хоншууханаар анхилна.

Эндэ дүршэл ехэтэй механизаторнууд Андрей Трифонович Зайцев, Александр Яковлевич Дмитриев ажаллана. Эдэнэр түрэл ажахыдаа хори гаран жэлдэ ажаллажа ябана, тиимэһээ үбһэ хуряахань бэрхэтэй бэшэ.

Саянтынхидта туһа хүргэхээ городой предприятинуудай, эмхи зургаануудай хүдэлмэрилэгшэд ерэнхэй. Тэдэнэрэй дунда республиканска больницын хүдэлмэрилэгшэд Нина Шикуло, Елена Илюхинова, Тамара Стрекаловская, мостотрядай бетон шудхагша Владимир Котов, Ивалгын ПМК-гай хүдэлмэришэн Николай Ткачев болон бусад бии.

— Ногоошье бүрьесэ ургаа гээшэ, — гэжэ отделениие эрхилэгшэ Ф. Зайцев хэлэбэ. — Гектар бүриһөө 100 центнер ногоон тэжээл, 20—28 центнер үбһэн абтана. Техникын хүсөөр, хүнүүдэй оролдосотойгоор ажаллаһанай ашаар энэ хүндыдэ үбһөө хоёр хоногһоо хуряажа дүүргэхэбди...

Н. ЛЕОНОВА.
Улаан-Үдын аймагай Калининай нэрэмжэтэ совхоз.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: совхозой нэгэдэхи отделениин механизатор А. Я. Дмитриев үбһэ сабшана; механизатор Андрей Трифонович Зайцев; энэ совхозой механизатор Николай Николаевич Ткачевой хүтэлбэрилдэг агрегат үбһэ һнирээн хатаана.

З. ВЕСНИНАГАЙ фото.

ЧИЛИИН АРАДТАЙ ҺАНАЛАА НЭГЭДЭН, ДЭМЖЭНЭБДИ

Совет эхэнэрнүүдэй комитет Чилиин эхэнүүдэй национальна түбэй хүтэлбэрилэгшэ, Чилиин Президентын һамган Ортенси Бусси де Альендидэ телеграмма эльгээгээ, тиихэдээ хархис этэгээдүүдэй гэмтэ ябуулгануудта эсэргүүсэгшэ Чилиин арадай тэмсэлые талархан дэмжэдэгээ совет эхэнэрнүүдэй үмэнэһөө элирхэйлэн мэдүүлээ. Чилиин арадай илаха байһанда этигэнэбди гэжэ телеграмма дотор хэлэгдэнэ.

(ТАСС).

* * *

«Памяти революции 1905 года» гэжэ Московско электромашина бүтээлгын заводой хүдэлмэришэд, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд ба алба хаагшад августын 9-дэ митинг дээрэ суглараад, Чилиин Арадай нэгэдэлэй правительствын бэелүүлжэ байгаа революционно шэнэдхэлгэнүүдые һайшаан дэмжэнэ.

Предприятиин парткомой секретариин орлогшо М. С. Терюков митинг нээхэ зуураа, иигэжэ тэмдэглээ: дотоодынь хархис этэгээдүүд Чилидэхи революционно шэнэдхэлгэнүүдтэ һаад тойбо татахын тула юушье хэхээр забдана. Теэд тэдэнэй харата муухай түсэбүүдэй буруу һүрэхэнь лабтай.

— Революционно шэнэдхэлгэнүүдые хэхын түлөө Чилиин арадай тэмсэлые дэлхэйн бүхы түрүү хүнүүд дэмжэнэ. Энэнь үдэр бүри улам ехэ дэлисэтэй боложо байнхай, — гэжэ слесарьнүүдэй бригадир Г. Ф. Красавин хэлэбэ.

Чилиин арад зон социальна түрүү ёһоной шэнэдхэлгэнүүдые хэхэ зорилгоёо амжалтатайгаар шиидхэхэ гээд батаар найдажа байһанаа митингдэ хабаадагшад шиидхэбэри соогоо элирхэйлэн мэдүүлнэ.

(ТАСС).
Москва.

* * *

— Чилиин Республикын арад зонтой манай хизаарай ажалшадай тогтооһон хани барисаан үдэр бүри бэхижэжэ байна, — гэжэ инженер А. С. Кутников совет-чилиин хани барисаанда зорюулагдажа зарлагдаһан, Ставрополиин дүрбэдэхи мельзаводой коллективэй митинг дээрэ мэдүүлбэ.

Ставрополь хото Чилиин Каутин провинциин Темуко хототой хани барисаатай. Чилидэхи байдалые тон наринаар адаглан харана, хархис этэгээдүүдтэ эсэргүүсэн тэмсэжэ байгаа ажалша арад зонтой, түрүү үзэл бодолто бүхы хүнүүдтэйнь һаналаа нэгэдэн талархана.

Чилиин арад зонтой һаналаа нэгэдэлгын митинг Ставрополиин хизаарай типографида мүн лэ болоо.

(ТАСС).
Ставрополь.

УРГАСЫН ҺАЙНДА УРМАТАЙ

ҮГЛӨӨНЭЙ 10 саг. Эрхирэгэй совхозой партиин комитедэй секретарь Александр Паланович Цыре... конторонһоо гарабабди. Нюур талаһаа сула шэл...тай, һаяхан баригдаһан ...театрай наагуур, мэнэ ... сабшагдаһан ногоо тээ... машинанууд тооһо тагүйлдэнэ. Тэдэнэй нэгые ...ал гаргаад, бидэ хойноонь ошобобди. Конторонһоо ...о бэшэхэнэ 800 үхэрэй ...а комплексын ута шу...ун байранууд харагдаба.

— Эдээнэй саада талада ...биин гүбээ гэжэ газарта ...аруулагдамал хорёологой бэлшээри бии болгоо... Тэрэмнай 11 хуби бол...доже хубаагданхай юм. Бүхы дээрээ 218 гектар газар, — гээд, намда Александр Паланович хөөрэнэ.— Энэ жэлһээ тэндэ малаа адуулжа эхилээбди. Жэшээнь, мүнөөдэр нэгэдэхи загон соо адуулаа һаа, үглөөдэр хоёрдохи соонь адуулха, саашанхи үдэрнүүдтэ 3,4,5-дахи гэхэ мэтээр. Тиихэдэ 2 загон соо мал оруулнагүйбди. Тэндэ ургаһан ногооe сабшажа, хүрэнгын үрэһэ сохижо абаха һанаатайбди. Һайжаруулагдаһан бэлшээриин наана сенаж дараха дүрбэн нүхэн бэлдэгдэнхэй,—гэжэ парткомой секретарь хөөрөөгөө үргэлжэлүүлнэ.

Удааншьегүй сенаж дарагдажа байһан газарта хүрэбэбди. Һая сабшагдаһан һэрхээнэ (люцернэ) шэрэһэн машинанууд һубарилдан шэгнүүр дээрэ гарана. Фуражир Мария Войтович тэрэ асарһан ногоонойнь шэгнүүри гаргаад, данса соогоо бэшэнэ, мүн ерэһэн сагыень тэмдэглэнэ.

Дансыень абажа харабабди. Эрхирэгэйхид сенаж даралгаяа августын 4-һөө эхилээ. Зүгөөр августын 5-һаа гол ажалынь захалаа хаш. Тэрэ үдэр машинанууд 38 рейс хэжэ, 62 тонно һэрхээнэ дарагдаһан байгаа. Тиихэдээ энэ ногооe 6 — 7 гектар газарһаа сабшажа абаа. Иихэлээрээ гектар бүриһөө зуугаад центнер ногоон нойтоор абтаһан болонол!

Нүхэн соо унагаагдаһан ногооe хоёр трактор даран нягтаруулна. Владимир Мосырев — эндэхи хүбүүн. Харин Павел Архипов авиазаводой хүдэлмэришэн. Мүнөө тэжээл бэлэдхэлгэдэ туһалалсахаяа ерээ.

—Сенаж даралга бага оройтон алдаа хаш. Һэрхээнын үрэһэнэй эдеэшэхые хүлеэгээбди,—гэжэ МТФ-е даагша Дагба Аюшеевич Аюшеев намда хэлэбэ.—Минии даадаһан МТФ-дэ 896 толгой эбэртэ мал бии байна. Тэдэнэй 261-нь һаамхай үнеэд. Үбһэн ехэ хэрэгтэй.

Машинанууд 10—15 минута болоод лэ ерэжэл байна. Нүхэншье дүүрэхэ тээшээ боложо байна.

Ажалай үдэр түлэг дундаа.

* * *

ТАРЯАТЫН сабшалан. Тэндэ 127 гектар газарта һэрхээнэ таригдаһан юм. 1960 онһоо хойшо эндэһээ ургаса хуряажа эхилээшье һаа, урда жэлнүүдтэ муушаг ургадаг байгаа. Тиимэһээ сенаж болгон дарадаггүй, харин хатаажа һүрилдэг һэн.

Маанадай эндэ ерэхэдэ үбһэшэд үдынгөө хоол барихаяа сугларһан байжа, парторг багахан суглаа зарлаад, журам тухай асуудалаар шангахан хөөрэлдөө хэбэ. 3—4 үдэр соо сенаж даралгаяа заатагүй дууһахыень үбһэшэдтөө дурадхаба.

1960 ондо Таряатада һэрхээнэ тарихадань Дылык-Доржо Николаевич Жигмитов луговод болоо һэн.

Арба гаран жэлэйнь хүдэлмэриин үрэ дүн харагдажа байна хаш. Мүнөө жэл 6350 центнер һэрхээнэ сенаж болгон абахабди гэжэ үгэсэ үгөө һэн. Тиигэбэл гектар бүриһөө 50 центнер ногоо абаха зэргэтэй болоно ха юм.

—Мүнөө жэл ногоон одоол һайн ургаба. Гектарай 80 центнер болохо бэшэ ха гү? —гээд, Дылык-Доржо Жигмитов сабшалан тээшээ бодолдо абтангяар шэртэнэ. Тиигээд косилкын орхиһон ханаабай захын, углуу, хушуунай ногооe гараар сабшажа байһан нүхэд тээшээ ошоо һэн...

Түүдэбшын хажууда нэгэшье хүн үгы. Тээ саанахана баал татадаг тармуур шэрэһэн «МТЗ» ябана. Хойноһоонь волокуша баалыень түлхинэ. Тэрэнэй обоолһон ногооe «КУН-10» гэжэ түхэлэй ногоо ашадаг түхеэрэлгээр машинада тээнэ.

Звеньевой Рабдан Ринчинов энэ коллективые хүтэлбэрилнэ.

Звенодо 30 гаран зон хүдэлдэг юм. Трактористнар Гомбо Галданов, Амин-Ула Нуриев, Евгения Степанова, Василий Резванов, косилкашад Борис Жигмитов — машзаводой слесарь Леонид Резванов гэгшэд илангаяа һайнаар ажаллана.

—Звеногойхиднай ехэ урматай ажаллана. Ургаса һайн. Үдэрнүүдшье сэлмэг, үбһэ аба гэмэ. Энэ сагта нэгэшье минута гээнгүй хүдэлхэ гэжэ оролдонобди, — гэжэ Рабдан Ринчинов намда хэлээ һэн...

Ц. ЦЫРЕНДОРЖИЕВ,
манай корр.
Загарайн аймаг.

НОГООНОЙ ГУРИЛ ТАТАГДАНА

Бухы арга боломжоёо хэрэглэн, хамаг хүсэ ...далаа элсүүлэн хүдэлжэ шадаһан ажахынууд ...ай уларилай бэрхэтэй байдал тохёолдуулһан үе...шье үбһэ тэжээл бэлэдхэлгые муу бэшээр ябуул...

Аймагай «Дружба» колхоз хушалтатай газарта ...ВМ-04 түхеэрэлгэ тодхоод, ногооной витаминтай ...л үдэр, һүнигүй гаргажа байна. Үнинэй механизатор Иван Старостенкын хүтэлбэрилдэг энэ агрегат сүүдхэдэ 6 тонно гурил гаргана. Бүхыдөө ... тонно тиимэ тэжээл бэлэдхээд байнхай.

Нёдондо тус ажахы 270 тонно тиимэ гурил та...һан һаа, мүнөө жэл тэрэнээ 300 тоннодо хүргэхэ ...рилготой.

Мүн эндэ үдэр бүхэндэ 45 хүн гар хажуураар ...н соорхой, уһа намаг зубшажа, морин косилка ...он тракторaaр сабшажа абаха аргагүй газарай ...гоо унагаана.

Энэ колхоздо луговодуудай һайнаар уһалһан газарта ногоон ехээр урганхай. Гектар бүриһөө 20 центнер үбһэн абтана.

Ж. ЦЫДЫПОВ.

Яруунын аймаг.

ХҮГШЭ ЗАЛУУГҮЙ ҮБҺЭНДЭ

...үүлэй үедэ хээрэ талын ...н хараа байса һайжаржа, ...шье үбһэ ногооной тогтортай баян ургасын зааургаха байһаниинь элин харагдаа бэлэй. Тиин ... ороһон хура бороониинь ... үһээрэн адхаржа, Сүхэ ...й эрьеэр һайнаар ургажа ...һан сабшалангынь үерэй ...нда гэнтэ абташоо. Ниигэ... бэрхэшээлдэ оробошье, ...тын совхозой малшад, механизаторнууд энэ һарын ...эр таряалангайнгаа, ой ...оной захаархи, мүн хада ...лын ташалангай ногоо ...бэрилэн сабшажа һүрилхэ ...хай оньһожоруулагдаһан ...ено байгуулһан юм.

Тиин мүнөө тус ажахыда ...ыдөө 38 трактортай хэдэн ...ено үбһэ хуряажа байна. ...э хүшэр хүндэ сагай ту...жа ерээд байхада совхозой ...ени бүхэндэ морин косилкатай, гар хажуурша дай арад звено эмхидхэгдээ. Тэдэ ...эр трактор, оньһон түхеэрэлгын ябахын аргагүй шугы бургааһанай оёорой һогооборишье үбһэ үлөөнгүй сабшажа хуряана.

Һүүлэй мэдээгээр, хамагһаа урид үбһэндөө орожо, отогоо табиһан Бахат Гайнутдиновай звено эрхимлэжэ ябана. 20 хүнһөө бүридэһэн тус звено 110 центнер шахуу үбһэ һайн шанартайгаар һүрилөөд байна.

Үерэй уһанһаа хэды тухашарбашье, манай ажахын малшад, механизаторнууд эдэ үдэрнүүдтэ хүгшэн залуугүй толгой тоолон хажуур, асаяа барижа, һайнаар ургаһан бэлшээри, хада майлын ногоо сабшахаяа гараа. Иигэжэ үбһэ тэжээл бэлэдхээгүй һаа, үбэлэй үедэ бүришье ехэ бэрхэшээлдэ орохобди. Энээниие һайн ойлгоһон ажалшаднай мүнөө ажалай ёһотойл баатаршалга гаргажа байна, — гээд, совхозой агроном И. Мункуев хөөрэнэ.

Вл. ЖИГЖИТОВ.

БУЛТАДАА ОРОЛДОЖО ХҮДЭЛНЭБДИ

„1973 оной социалис мүрысөөндэ илагшын тэмдэгтэ" хүртэхын тула

Үдэр хоногуудай үнгэрэн ошохонь түргэн байна даа. Юһэдэхи табан жэлэй гурбадахи, шиидхэхы жэлэй долоо һарань үнгэршэбэ. Энэ үнгэрһэн хаһа саг соо Улаан-Үдын локомотивна депогой хүдэлмэришэд ехэхэн лэ ажал хэһэн, хэжэшье байна. Республикынгаа ажахынуудта шухала хэрэгтэй ашаа саг болзор соонь хүргэхэ гэһэн зорилгоёо үнэн сэхэ ажалаар бодото дээрэнь бэелүүлжэ шадана.

Манай депогой хүдэлмэришэд жэлэй эхинһээ эдэбхи үүсхэл гарган хүдэлнэ. Машинистнүүд, станциин дежурнанууд, поезднуудые бүридхэгшэд, локомотивуудые заһабарилагшад бултадаа нэгэ һанал бодолтойгоор ажаллана. Түрүү онол арга, оньһон техникэ үйлэдбэридэ үргэнөөр нэбтэрүүлэгдэнэ. Энээн дээрэһээ электровозууд бүтээсэ ехэтэйгээр ашаглагдажа, арадай ажахыда хэрэгтэй ашаан һаадгүйгөөр шэрэгдэнэ бшуу. Депогоймнай хүдэлмэришэд һара бүриингөө даабари амжалтатайгаар дүүргэжэ, Зүүн-Сибириин түмэр замай депонуудай дундаһаа эрхим түрүү ажалаараа шалгарна. Бидэнэр жэлэй эхинһээ СССР-эй Зам харилсаанай министерствын, профсоюзай ЦК-гай дамжуулгын Улаан тугые алдангүй абажа ябанабди. Энэ туйлаһан амжалтаяа саашадань улам арьбадхаха, үшөөл һайн үрэ дүн туйлаха гэһэн шухалын шухала зорилго мүнөө хүдэлмэришэн бүхэнэй урда табигдана гээшэ. Эдэ бүхы хараа зорилгонуудые бодото дээрэнь бэелүүлхэдэ элдэб бэрхэшээлнүүд дайралдадаг.

Зундаа, илангаяа июль һара соо хура бороон ехээр орожо, түмэр замшадта ехэ һаад хэһэн байна. Хада, уулануудһаа уһан горхолон урдажа, түмэр замые хайр, шоройгоор даражархиха ушар нэгэтэ бэшэ дайралдаа. Тиибэ яабашье ашаа шэрэһэн локомотивууд һаадгүйгөөр ябажа байгаа. Манай бэрхэ машинистнүүд Б. Хохлов, Б. Матеров, В. Кочуров гэгшэд локомотивуудые сүүдхэдэ дунда зэргээр 950—1000 километртэ ябуулжа, олоной һайшаал магтаалда хүртэнэ. Дүршэл шадабаритай, үндэр мэргэжэлтэй эдэ нүхэдһөө жэшээ абаһан бэшэшье олон машинистнүүднай локомотивуудые бүтээсэ ехэтэйгээр ашаглажа шадана.

Залуу машинист Виктор Дунаев ахамад нүхэдһөө дутангүй хүдэлжэ ябана. Виктор Михайлович үдэшэндөө һуралсажа, түмэр замай Улаан-Үдын техникум дүүргэһэн юм. Тэрэ тепловоз жолоодоһон. Мүнөө электровоз жолоодохо хоёрдохи классай үнэмшэлгэтэй. Дүй дүршэлтэй, үндэр мэргэжэлтэй болоһон машинист Виктор Дунаев ашаатай локомотивуудые графигһаа минута, секундааршье һаатуулангүй ябуулжа шадана.

Виктор Дунаевай дүй дүршэлые халан абаа һаа, залуу машинистнүүд локомотивуудые түргэнөөр ябуулдаг болохо байна бшуу. Тиимэһээл тэрэнэй яажа локомотивуудые жолоододог тухайнь тусгаар хуудаһануудые гаргаа һэмди. Виктор Михайлович Дунаев үнгэрһэн жэл соо 48 мянган киловатт-час зайн галай элшэ арьбалһан юм. Байгша оной эхинһээ 26 мянган киловатт-час элшэ хүсэ арьбалһан байна.

Эрхим түрүү машинистнүүд локомотивуудые бүтээсэ ехэтэйгээр ашаглажа шадаһанай ашаар зайн галай элшэ хүсэ ехээр арьбалжа шадана бшуу. Депогоймнай машинистнүүд жэлэй эхинһээ 6 миллион киловатт-час зайн галай элшэ арьбалаа. Энэ тоо, баримта хараад үзэхэдэ, манай машинистнүүд электровозуудые бүтээсэ ехэтэйгээр ашаглажа шадана гээд хэлэхээр. Манай бэрхэ машинистнүүд А. Яковлев, А. Дедыш гэгшэд локомотивуудые түргэнөөр ябуулжа, ашаа шэрэхэ даабаряа үлүүлэн дүүргэнэ. Социалис мүрысөөндэ эрхимлэжэ ябаһан эдэ нүхэдэй нэрэ соло олоной дунда мэдээжэ болонхой.

Локомотивуудые сүүдхэдээ 1000 километр ябуулдаг машинистнүүдэй тоо улам олошорно. Мүнөө депогоймнай 36 локомотивна бригаданууд «мянгаһай» хилэ дабанхайнууд. Ойрын жэлнүүдтэ булта машинистнүүд локомотивуудые сүүдхэдэ 1000 километрһээ дээшэ ябуулдаг болохо ёһотой. Тиимэ хараа зорилготойгоор депогоймнай хүдэлмэришэд хүдэлжэ байна.

Локомотивуудые түргэнөөр, һаадгүйгөөр ябуулхын тула ганса машинистнүүд оролдохо бэшэ ааб даа. Депогоймнай бүхы хүдэлмэришэдэй, инженерно-техническэ мэргэжэлтэдэй шадабари мэргэжэлһээ, эдэбхи үүсхэлһээ электровозуудые бүтээсэ ехэтэйгээр ашаглаха хүдэлмэри дулдыдаха болоно бшуу. Тиимэһээл манай хүдэлмэришэд мүрысөөнэй тугые дээрэ үргэн, улам эршэмтэйгээр ажаллажа байна. Олохон хүдэлмэришэднай бүхэсоюзна социалис мүрысөөндэ илагшын тэмдэгтэ хүртэхын түлөө тэмсэнэ. Түрүү машинистнүүд В. М. Дунаев, А. Е. Яковлев, А. П. Дедыш гэгшэд урдаа табиһан зорилгоёо бэелүүлжэ, һанаһандаа хүрэхэл байха. Бүхэсоюзна мүрысөөндэ илажа гараха дүүрэн арга боломжотой. Эдэ түрүүшүүлэй оролдолгоор арадай ажахын ашаа шэрэхэ даабари үлүүлэн дүүргэгдэнэ. Байгша оной долоон һара соо ашаа шэрэхэ даабари 6,6 процентээр үлүүлэн дүүргэгдээ. Энэ амжалтыемнай СССР-эй Зам харилсаанай министерство, профсоюзай ЦК үндэрөөр сэгнэжэ, дамжуулгын Улаан тугаар шагнаба ха юм. Энээнэйнь урмада бидэнэр бүри эдэбхитэйгээр ажаллажа, энэ жэлэй даабари болзорһоонь урид дүүргэхэ болонолди даа.

А. ЕМЦЕВ,
Улаан-Үдын локомотивна депогой машинист.

ЭБТЭЙ ЭЕТЭЙГЭЭР, БЭЕ БЭЕДЭЭ ТУҺАЛАЛСАН...

Улаан-Үдэ городой партийно-ажахын эдэбхитэдэй суглаанһаа

Городой партийно-ажахын эдэбхитэдэй суглаан уржадэр үнгэргэгдэжэ, үерэй хойшолонгые усадхалгада городой промышленна предприятинуудай, ажахын ба ниитын организацинуудай коллективүүдэй хабаадаха тухай асуудал зүбшэн хэлсэбэ.

Партиин обкомой нэгэдэхи секретарь А. У. Модогоев энэ асуудалаар элидхэл хээ. Партиин Улаан-Үдын Советскэ райкомой нэгэдэхи секретарь С. Н. Булдаев, ЛВРЗ-гэй начальник А. С. Асеев, сэрэгэй алба хэгшэ Я. Д. Дыбля, авиазаводой парткомой секретарь Г. Д. Бондаренко, судна бүтээлгын заводой директор Н. А. Розанов, 8-дахи автобазын шофер Федотов, райпрофсожой түрүүлэгшэ Ю. И. Федоренко, прибор бүтээлгын заводой комсомолой комитедэй секретарь Г. А. Ярош, Улаан-Үдын горисполкомой түрүүлэгшэ В. П. Убеев, Улаан-Үдын авиапредприятиин начальник Е. М. Ступлев элидхэл тушаа үгэ хэлээ.

Городой партийно-ажахын эдэбхитэйшүүлэй суглаан зүбшэн хэлсэһэн асуудалаараа тодорхой тогтоол батлан абаа.

***

Табан жэлэй шиидхэхы жэлэй түсэбые болзорһоонь урид дүүргэхэ, республикынгаа 50 жэлэй ойе ажалай бэлэгтэйгээр угтаха гэһэн эрмэлзэлгэтэйгээр ажаллаһан ажалшад байгша оной түрүүшын хахадай даабарие амжалтатайгаар дүүргэө. Түсэбһөө гадуур промышленна ехэ продукци бүтээгдэһэн, худалдагдаһан байна. Хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд гурэ... продукци худалдаха түсэбөө үлүүлэө. Республикымнай ажалшад БурАССР-эй алтан ойе һайн үрэ дүнгүүдтэйгээр угтаа. Республикамнай Октябрьска Революциин орденоор шагнагдаа. Үндэр шагналда хүртэһэндөө урмашаһан ажалшад 1973 оной түсэбые амжалтатайгаар дүүргэхын түлөө тэмсэжэ байна.

Харин иимэ эрхэ байдалда хүлеэгдээгүй бэрхэшээл тохёолдобо. Июлиин һүүлшын үдэрнүүдтэ ехэ үер ерэжэ, олон аймаг, ажахынууд, хүдөө тосхонууд уһанда абтажа, ехэ хохидол республикымнай арадай ажахыда ушаруулагдаба.

Олон предприяти, организаци, эмхи зургаанууд үертэй тэмсэхэ дары хэмжээ абаһан байна. Уһанда абтаһан һуурин тосхонуудһаа хүн зон саг соогоо гаргагдаа. Иимэ хүшэр хүндэ үедэ бүхы хүнүүднэй эмхитэй, гуримтай байгаа, зориг түгэлдэр байһанаа элирүүлэн харуулаа. Үертэ ороһон һуурин газарнуудай арад зон эсэхэ сусахые мэдэнгүйгөөр, үдэр һүниие илгангүйгөөр үертэй тэмсэһэн, ниитын мал, зөөри хамгаалха талаар ёһотой баатаршалга гаргаһан байна. Богони болзор соо дамба, түсхай түхеэрэлгэнүүд баригдаа, ниитын мал, промышленна продукци, эд бараан гуримтайгаар зөөгдөө. Эмхидэл ехэтэй байһан ушар Хяагтын, Сэлэнгын, Кабанскын, Баргажанай, Хурамхаанай аймагуудта, Сүхын заводто, Улаан-Үдэдэ үзэгдөө. Хүшэр хүндэ үедэ автомашинын олон жолоошод габшагайгаар ажаллаа.

Үерэй хойшолон усадхаха, һандаралгада ороһон барилга, байрануудые заһабарилхын, байрагүй үлэһэн хүнүүдтэ бодото туһаламжа хүргэхэ талаар ехэ хэмжээнүүдые суглаан хараалаа. Элидхэлшэ нүхэр А. У. Модогоев, үгэ хэлэһэн нүхэд ехэ хэмжээнэй ажалай хэгдэхэ болоһые тэмдэглээ. КПСС-эй ЦК, СССР-эй болон РСФСР-эй правительство манай республикын хүнэр байдалда ороһые хараадаа абажа, ехэ туһаламжа хүргэхэ болоо.

Тиихэтэй хамта республикымнай бүхы ажалшад, Улаан-Үдын промышленна предприятинуудай, организацинуудай бүхы коллективүүд үертэ ороһон айлнуудта, Сэлэнгын зүүн эрьеын эмхи зургаан, организацинуудта бүхы аргаараа туһалха ёһотой гэһэн эрилтэ суглаан дээрэ табигдаа.

Гүрэнэй үгэһэн мүнгэ зөөри зүбөөр хэрэглэхэтэй хамта предприяти, организаци бүхэнэй коллектив өөрынгөө зүгһөө үзүүлхэ туһаламжаа тодорхойлхо, арга боломжоёо элирүүлэн хэрэглэхэ уялгатай гээшэ. Тиихын тула коллектив бүхэндэ тодорхой түсэб, хэмжээ ябуулга хараалагдаха байна.

Үертэ абтагдаһанһаа шалтагаалан, дутуу угтэһэн продукци бүтээн гаргаха, саашадаа продукци үйлэдбэрилгые ехэдхэхэ зорилго табигдана.

Хүдөө ажахыда хүшэр байдал тохёолдоо. Энээн тухай элидхэлшэ, үгэ хэлэһэн нүхэд тогтоһон байна. Промышленностиин зүгһөө хүдөө ажахыда үзүүлдэг туһаламжаяа эрид һайжаруулха хэрэгтэй. Ехэ бороогой ороһон, үерэй болоһон шалтагаанһаа үбһэ хуряалга 20—25 хоногоор хожомдожо эхилэө. Тохёолдоһон иимэ хүшэр үедэ хүдэлмэришэн анги, городой ажалшад хүдөө ажахыда горитой туһаламжа хүргэхэ ёһотой болоно. Энэ хадаа тэдэнэй нангин уялга гэжэ тоологдоно.

Городой районуудай дундаһаа Советскэ район ехэ хохидолдо ороо. Сэлэнгын зүүн эрьедэхи олон ажаһуугшадай гэр байра һандараа. Һандаргагдаһан, муудаһан гэр байра заһабарилха, байрагүй үлэһэн айлнуудта туһаламжа хүргэхэ гээшэ городой бусад районуудай сэхэ уялга болоно. Бүхы районуудай хүсэ шадалаар, анхарал оролдолгоор, эдэбхитэй туһаламжаар үерэй хойшолон зайсуулагдаха юм.

Энэ ажал богони болзор соо хэгдэхэ ёһотой.

Промышленна томо предприятинууд, нэрлэбэл, ЛВРЗ, авиазавод, түмэр замай отделени, прибор бүтээлгын, судна бүтээлгын болон «Теплоприбор» заводууд, «Ремстройтрест», БМДК үерэй хойшолонгые усадхаха тодорхой хэмжээнүүдые хараалаад, бэелүүлжэ эхилээ.

Жэшээлхэдэ, локомотивна, вагонно депонуудта хүдэлмэришэдһөө бүридэһэн барилгын отрядууд эмхидхэгдээ. Харгы замай 8-дахи дистанциин хүдэлмэришэд ажалһаа сүлөөтэй сагтаа үерэй хохидол зайсуулха хүдэлмэридэ хабаадаха гэһэн шиидхэбэри батлан абаа.

Манай совет хүнүүдэй коллективизмын мэдэрэлтэй байһые, бэе бэедээ нүхэр ёһоной бодото туһаламжа үзүүлдэг, хүшэр хүндэ сагай ерэхэдэ, эбтэй эетэй байдагые байгша оной уһанай үер дахинаа гэршэлэн харуулба. Үерэй хойшолон богони болзор соо усадхаха бүхы арга боломжо городой предприяти, эмхи зургаан бүхэндэ, коллектив бүхэндэ бии гээшэ. Энэ ажалда коллектив бүхэн хабаадалсаха ёһотой. Үерэй хойшолонтой тэмсэл хадаа политическэ, хүмүүжүүлхы хүдэлмэриин бодото шалгалта болохо юм.

Городой предприяти, эмхи зургаануудай коллективүүд партийна организацинуудай хүтэлбэри доро үерэй хойшолон богони болзор соо усадхажа шадаха гэжэ суглаанай батлан абаһан тогтоол дотор онсо тэмдэглэгдэһэн байна.

С. БАРДАМОВА.

ҮҮСХЭЛ ДЭМЖЭГДЭЭ

Закаменск хотодохи Зэдын продснабай коллектив хүдөө ажахын хүдэлмэриин халуун хаһын үедэ шефтээ абаһан ажахыдаа ехэ туһа хүргэжэ байдаг юм. Тингэжэ эдэнэр энэ жэлдэ «Дружба» колхоздо 16 гектар куузику тарижа үгөө һэн. Тэрэнэйнгээ арбан гектарынь өөһэдынгөө хүсөөр харууһалжа байдаг. Шамар ургасыень хуряажа, малай үбэлэй байрада зөөжэ үгэхэ юм.

Эгээ мүнөө тус коллектив тэжээл бэлэдхэлгэдэнь хамһалсана. Үбһэ сабшалга дээрэ зургаа дахин воскресник хэгдээ. Бүхы дээрээ 300 хүн хүдэлһэн болоно. Иимэ воскресникүүд үшөө хэдэн дахин эмхидхэгдэхээр түсэблэгдэнэ. Тиихэдэ табан хүниинь саг үргэлжэ үбһэ хуряалгада ябажа байна. Силос дарлгада нэгэ машинань арбан хоногой туршада хабаадалсаа.

Малай үбэлжэлгын үедэ колхозой правлениин гуйлтаар али болохо туһаламжа үзүүлжэ байхабди гэжэ энэ коллективэй гэшүүд үгэеэ үгэһэн байна.

Тиихэ зуураа шефтээ абаһан ажахыда һайнаар туһалжа байхыень аймагай эмхи зургаануудай, промышленна предприятинуудай коллективүүдтэ хандаһан бэшэг тунхаглаад байна. Тэрэ хандалгыень КПСС-эй райкомой бюро һайшаан дэмжээ. Энээниие олониитын хэрэг болгохо гэһэн хүдэлмэри мүнөө аймаг соо үргэнөөр ябуулагдажа байна.

Д. ДАШИЕВ.
«Ажалай туг» газетын редактор.

ХҮНДЭТЭЙГӨӨР УГТАГДАБ

Бурялай хүдөө ажахын институдай доцент Андрей Галсанович Намсараев «Знание» бүлгэмэй үмэнэһөө гурбан жэлэй туршада колхоз, совхозуудай ажалшадай урда лекци уншана.

Мүнөөшье жэлдэ тэрэ баһал хүдөө нютагуудаар аяншална. Һаяын арбаад хоног соо Андрей Галсанович Онохойн, «Дружба» болон Эрхиригэй совхозуудай тосхонуудаар ябажа, 17 лекци уншаад байна.

Үбһэшэдэй, овощеводуудай, һаалишадай урда, совхозуудай клубта сугларагшадта нүхэр Намсараев «Уласхоорондын байдал тухай», «Хүдөө ажахын техникэ заһабарилхын түрүү аргануд тухай», «Капиталис оронуудтахи эхэнэрнүүдэй ажабайдал тухай» асуудалнуудаар һонирхолтой лекцинүүдые олониитэдэ уншажа ябана.

Хүдөө нютагуудай ажалшад эдэ лекцинүүдыень тон һонирхон шагнажа, үшөө дахин ерэхыень Андрей Галсановичые урина.

— Илангаяа уласхоорондын байдалаар ажалшад ехэ хонирходог байна. Лекциеэ уншажа дүүргэмсээрни намһаа олон асуудалнуудые һурадаг. Лекци уншаһан хүндэ угаа урмашье, баярламаар ... гээд нүхэр Намсараев ... дэг юм.

Энэ лекторэй иишэ ... һээ урагша эдэ ажахы... удаахан саг соо лектор... ябадаггүй байһан тушаа ... шэ зон гомдол бариһа... на. Тиимэһээ Загарайн ... гай «Знание» бүлгэмэй ... ниин хүтэлбэрилэгшэд, тиин районно комитет ... хала хэрэгтэ анхарала... шадаа ехээр хандуула... лохо бэзэ гэжэ найдаги...

Ц. ЦЫРЕНДОРЖИ...

ЭРХИМҮҮД ШАНДА ХҮРТЭБЭ

«Бурводстрой» трестын эньһожоруулагдамал колоннонуудай хүдэлмэришэдэй дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөнэй дүн согсологдобо. Барилгахабсаралгын хүдэлмэри хэхэ, худагуудые малтаха хоёрдохи кварталай түсэб һайнаар дүүргэһэн коллективүүд тодорбо.

Хориин ПМК-гай коллектив (начальнигынь Г. М. Корнаков, партийна организациин секретарь Н. Г. Назаренко, профсоюзай нютагай комитедэй түрүүлэгшэ В. Н. Наумов) социалис мүрысөөндэ эрхимлэжэ, дамжуулгын Улаан тугта, мүнгэн шанда хүртэһэн байна. Тиихэдэ трестынгээ Хүндэлэлэй самбарта бэшэгдээ.

Захааминай оньһожоруулагдамал колоннын хүдэлмэришэдтэ хоёрдохи һуури олгогдоо. Тэдэнэр барилга хэхэ түсэбөө нилээд үлүүлэн дүүргээ. Тус коллективтэ Хүндэлэлэй грамота, мүнгэн шан барюулагдаба. Ивалгын ПМК-гай коллектив гурбадахи һу... гаража, мүн лэ шанда ... һэн байха юм.

Мүрысөөнэй дүн согс... ажалай бүтээсэ, шанар, ... дэлмэришэн бүхэнэй бү... хүдэлмэри хараада абта... нөө «Бурводстрой» тр... коллективүүдэй дунда ... һэн мүрысөөнэй эршэ ... шангадана.

Р. ЮРО...
«Бурводстрой» трест... инжен...

ОРОНОЙ ШИИНЫН ЗАВОДУУДТ...

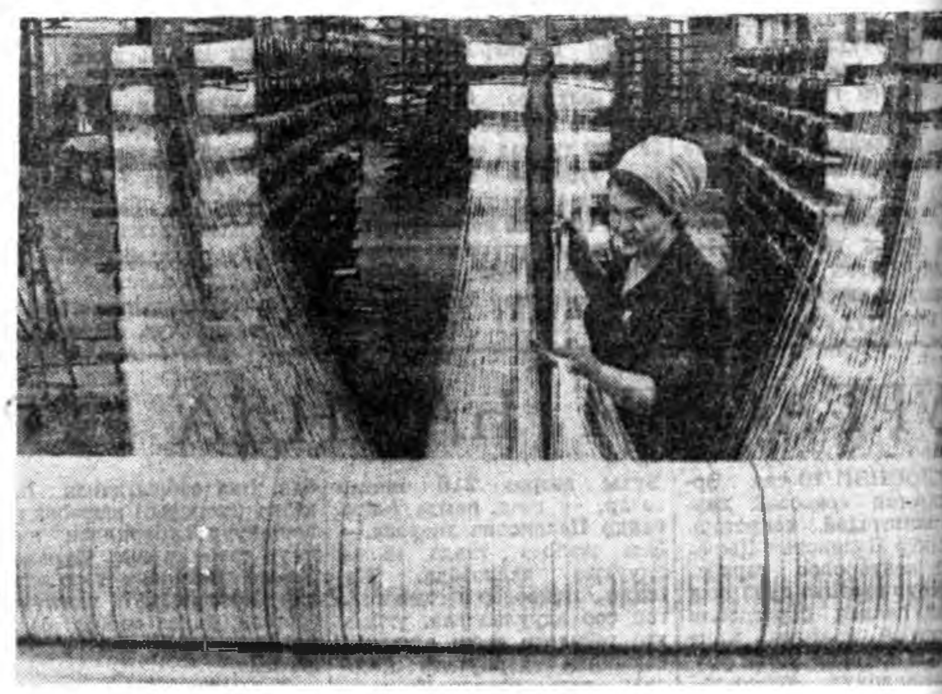

ТУЛЬСКА ОБЛАСТЬ. Һая байгуулагдаһан предприятиин — Щ...скэ синтетическэ утаһанай заводой коллектив богонихон болзор соо ... түхэлэй продукцинуудые бүтээн гаргадаг болоо. Һүүлэй һаранудай ... ша соо Ярославлиин, Воронежой, Омскын, Барнаулай шиинын заводу... шухала хэрэгтэй эдлэл хэрэгсэлнүүдые — кордно бүд нэхэжэ гарга... эрид дээшэлүүлээ. Жэлэй 220 мянган метр бүд даабариһаа гадуур ... дэһэн байна.

Түсэбтэ юһэдэхи табан жэлэй гурбадахи, шиидхэхы жэлэй түсэбые бо... һоонь урид дүүргэхын түлөө социалис мүрысөөн заводто үргэнөөр дэ...жэ, цехүүдэй хүдэлмэришэд продукци үйлэдбэрилэн гаргалгаяа улам ... болгоо.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ; заводой түрүү хүдэлмэришэн Раиса Рарова. Тэрэ ...лаанайнгаа даабарие 200—250 процент дүүргэнэ.

ТАСС-ай фотохрони...

СЭЛЭНГЫН АЙМАГАИ Кировэй нэрэмжэтэ колхозой ажалшадай ниитын адууһа малдаа элбэг хүрэхөөр тэжээл бэлдэхын түлөө эршэмтэйгээр ажаллажа байһан тухай һаяхан газетэдэ тунхаглаа һэмди. Мүнөө тус ажахын ажалшад улам бүри эдэбхитэйгээр ажаллажа байна. Эндэ А. Шишмаревой, Г. Черниговскиин даадаг звеногой үбһэшэд илангаяа амжалтатай. (Зураг харагты).

Иигэжэ энэ ажахын гэшүүдэй абаһан социалис уялгаяа амжалтатайгаар дүүргэхэ байһаниинь дамжаггүй.

М. НАМЖИЛОВАЙ фото.

СССР-эй ЦСУ-гай мэдээсэлэй тайлбари 250 МИЛЛИОН БОЛОБОБДИ!

Манай ороной бүхы газедүүдтэй, телевидени болон радио-дамжуулгын комитедүүдтэй, тэрэшэлэн 100 гаран хариин гүрэнүүдэй захигшадтай ТАСС-ые холбоһон бүхы лининүүдээр СССР-эй ЦСУ-гай мэдээсэл дамжуулагдаа. Советскэ Союзай арад зоной тоо августын 9-дэ **250 миллион хүн болобо** гээд тэндэ хэлэгдэнэ.

Аятай, һонирхолтой мэдээсэл. Энээн тухайда дэлгэрэнгыешэгээр хөөрэлдэлтэй. Тиигээдшье гурбан зуун миллиондохи хүнэй манайда түрэхэнь үдышэг хаш.

Арад зоной тоо, бүридэлые — ангиин, наһанай, эрэ эмын, хэдэг ажалайнь, эрдэм һургуулиин, гэр бүлын илгаануудые, тэрэшэлэн арад зоной иишэ тиишээ нүүлгые тусгаар статистика элирүүлэн гаргадаг байна. Ондоогоор нэрлэбэл, энээниие арад зоной статистика гэдэг. Тиихэдэ бүгэдэ ниитын бүридхэлнүүд тон тодо, дэлгэрэнгы мэдээнүүдые үгэдэг гээшэ. Иимэ бүридхэлнүүдэй хоорондо тусгаар тоололгонуудые хэжэ, арад зоной болон бусад тоонуудые тодорхойлдог.

1897 ондо Росси дотор эгээн түрүүшынхеэ арад зоной бүгэдэ ниитын бүридхэл хэгдэһэн байгаа. Мүнөөнэй хилээр абабал, тэрэ үедэ орон соо 124,6 миллион хүн ажаһуудаг байһан. Тиимэ болохолоороо, үнгэрһэн 76 жэлэй туршада манай Эхэ ороной арад зоной тоо хоёр дахин олошорһон болоно. Мүнөө үеын зоной олонхинь — 207 миллиониинь Агуу Октябриин һүүлээр түрэһэн, тиихэдээ 121 миллиониинь Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай һүүлээр түрэһэн болоно.

Эдэ бултадаа — аха үетэнэй түлөөлэгшэдшье, эдир залуу үетэншье — бултадаа 250 миллион зон хадаа хүнүүдэй түүхэтэ шэнэ нэгэдэл — совет арад мүн.

Энэмнай—гайхамшаг туйлалта. Манай орон дотор 50 жэлэй турша соо болоһон экономическа, социально-политическэ хубилалтануудые хамтадхаһан дүнгүүд болоно гэжэ энэ нэгэдэлые хараха эрхэтэйбди гээд нүхэр Л. И. Брежнев хэлээ һэн.

СССР-эй 250 миллиондохи эрхэтэнэй түрэһэниинь гайхамшаг ушар мүн болоно. Экономикын талаар хүгжэнги олон оронуудта иимэрхүү ушарнууд тэмдэглэгдэдэг. Бүри һаяшаг Румынида 20 миллиондохи эрхэтэн түрэбэ гэжэ, Францида — 50 миллиондохи хүн, Америкын Холбоото Штадуудта — 200 миллиондохи хүн түрөө гэжэ тэмдэглэгдээ һэн. Дэлхэйн улад зон жэл бүри 50 миллион хүнөөр нэмэнэ.

Советскэ Союз дотор үдэр бүри 12 мянга гаран шэнэ эрхэтэд нэмэнэ. Үхибүүн бүхэнэй гаралга эхэ эсэгэ хоёртонь, түрэл түтимүүдтэнь, нүхэдтэнь, бүхы обществодо ехэ дэмбэрэлтэй хэрэг болоно. Зарим бүлэнүүдтэ үхибүүн гарахадаа гурбадахинь гү, али хоёрдохинь, нүгөөдүүлдэ — түрүүшын үхибүүн байдаг.

Хүбүүн гү, али басаганай гарахада, гайхамшаг баяр болодог даа. Үхибүүн түрэхэдөө, илангаяа түрүүшын үри бии болоходоо, гэртэ шэнэ амисхаал оруулдаг, үбгэ һамган хоёр эхэ, эсэгын шэнэ уялгатай болодог, бүлые бэхижүүлдэг юм. Гэр бүлэ гээшэ үмсэрхүү харилсаануудһаа, үндэһэ яһанай, социальна болон бусад үлэгдэлнүүдһээ сүлөө совет обществын түрүүшын нэгэдэл болоно.

Эхэнэр зоной эрэ хүнүүдтэл адли тэгшэ бэшэ байһан ябадал манайда, Совет Россин хуулиин ёһоор огтолон үгы хэгдэнхэй гээшэ. Илангаяа айл бололгын, гэр бүлын эрхын талаар бии байһан бузар муухай дорой жолго, дарлалта, үхибүүндэ адли тэгшэ бэшээр хандалга Совет засагаар бүрин үгы хэгдэнхэй гээшэ гээд В. И. Ленин Уласхоорондын эхэнэрнүүдэй үдэртэ зорюулһан статья соогоо бэшэһэн байдаг.

Совет засагай һая мүндэлжэ байха үедэ — бүри 1919 ондо Ленин иигэжэ хэлэһэн байна бшуу даа. Мүнөө, 50 жэлэй үнгэрөөд байхада, гэр бүлэ болохо хүнүүдэй эд зөөри социальна байдал, үнэндөө ямаршье удхагүй болонхой. Совет байгуулалтаар хүмүүжүүлэгдэһэн мүнөөнэй залуу хүнүүд гэр бүлэ болоходоо, хоюулан адли тэгшэ эрхэтэй, бүлынгөө, обществын үмэнэ хоюулаа адлихан харюусалгатай байдаг бшуу. Тиимэл ушарһаа совет бүлэ бата бэхи байна. Гүрэнэй зүгһөө саг үргэлжэ үзүүлэгдэдэг туһаламжа гэр бүлые мүн лэ бэхижүүлдэг.

Арад зоной материальна, соёлой хэм хэмжээ эли бодо дээшэлүүлхэ ябадал хангаха гээшэ шэнэ табан жэлэй гол зорилгонь болоно гэжэ XXIV съезд дээрэ Коммунис парти соносхоһон байна. Съездын Директивэнүүдэй үндэһөөр, арадай ажахые хүжөөхэ түсэб соо байрын гэрнүүдые, хүүгэдэй яслинуудые, саадуудые, һургуулинуудые, соёлой ажаһуудалай болон медицинын эмхи зургаануудые бариха үргэн программа зохёогдоо.

Хараалагдаһан эдэ хэмжээнүүдэй олониинь бэелүүлэгдээ. 1971—1972 онуудай туршада городууд болон хүдөө тосхонуудта али али тээһээ һомологдоһон мүнгөөр байрын 4.489.000 гэр баригдаһан байна. Һүүлэй арбан жэлэй туршада 110 миллион хүн шэнэ байрануудта ороо гэжэ энээнтэй хамта тэмдэглэнгүй аргагүй байна. Энэ ушарта ямар нэгэн ажаглалта хэрэггүй ха.

Арадай ажахые хүгжөөхэ урдын бүхы түсэбүүдтэл адли юһэдэхи табан жэлэй түсэб эхэ болон үхибүүдэй хэрэглэмжэ хангалгатай холбоотой хэрэгүүдтэ мүнгэ һомололгые схэдхэхээр хараалһан байна. Юуб гэхэдэ, манай орондо нарайлхаяа ябанай олон эхэ болоһон гү, али эхэ болоһон эхэнэр олон хүнгэлэлтэ, ехэ туһаламжа абадаг гээшэ. Түрэхэ ябахадаа, түрэһэнэй һүүлээр хүлһэ салингаа абажа байгаад амардаг, удаа тээнь үшөө нэгэ жэлэй амаралта абаад тэрэл ажалдаа һүүлдэ дахин орохоор, ажалайнь стаж тоологдохоор хүнгэлэлтэдэ хүртэдэг, мүн мүнгэнэй элдэб туһаламжа абадаг, олон үхибүүдтэй эхэнүүд нэгэн доро, мүн һара бүри туһаламжа, санатори болон амаралтын газарнууд та түлөөһэгүй питёвко абадаг, түрэхэ, нарай үхибүүтэй эхэнүүдэй байдал хамгаалһан олон заабаринууд бии.

Иимэ хүнгэлэлтэ, һайн байдалые капиталис гүрэнүүдэй эхэ болоһон эхэнэрнүүд үзэдэггүй, энээн тухайда бодомжолхошье аргагүй байдаг бшуу. Тиин гэхэдэнь, манай орондо иимэ байдалые тиимэл байха ёһоороо байһан шэнгеэр һанадаг. Бодоод үзэхэдэ, энэ хүнгэлэлтэнүүд, һайн һайхан байдал хангахын тула гүрэнэй зүгһөө ехэ мүнгэ һомолдог, предприятинуудай, профсоюзуудай, кооперациин мүнгэ зөөри хабаадуулагдадаг байна. Жэшээнь, түрэхэ болоһон, түрэһэн эхэнэрнүүдтэ, үхибүүгээ харууһалхын тула олон үхибүүдтэй, үбгэнгүй эхэнэрнүүдтэ туһаламжа үгэхэ хэрэгтэ 1,5 миллиард түхэриг гаргашалагдаа. Иимэ ехэ гаргашые хүндэлэнгүй, онсо тэмдэглэнгүй аргагүй.

Хүүгэдэй саадууд болон яслинууд хадаа манай орон дотор заншал болоһон эмхи зургаанууд юм. Һургуулида ороогүй 10 миллион үхибүүд эндэ хүмүүжүүлэгдэнэ. Үхибүүн бүхэниие саадта байлгахын тула гэртэхиниинь жэлдээ 94 түхэриг, яслида — 78 түхэриг түлэдэг байгаа. Энэ «түлэхэ» гэһэн үгын удхые саад, яслинуудта үхибүүе байлгаһанай гаргаша харюулһан ябадал болоно гэжэ ойлгохын тула математик гү, али экономист байлтагүй юм ааб даа. Бодото дээрэнь хараад үзэхэдэ, энэ гаргашань хэды дахин ехэ ха юм.

Гаргашануудай ехэнхи хубиинь гүрэн даажа абанхай. Иимэ зорилгонуудта, тэрэшэлэн пионерэй лагерьнуудта, хүүгэдэй байшангуудта, эмхи зургаануудта, һургуулиһаа гадуур ябуулдаг хүдэлмэри хангаха хэрэгтэ 1972 он соо 4.700 миллион түхэриг — бюджедэй мүнгэн гаргашалагдаһан байна.

Юрэнхы эрдэмэй һургуулинууд, интернат һургуулинуудые хангаха хэрэгтэ гаргашалагдадаг гүрэнэй гаргаша тон ехэ. 1972 ондо иимэ гаргаша 7.232 миллион түхэриг болоо! Энэ тооe хүндэлэнгүй яажа болохоб. Тиигээдшье энэ тоо ходол ургажа байдаг, 1960 онһоо эхилээд, удаадахи арбан жэл соо энэ тоо хоёр дахин нэмээ. Энээниие бүгэдэ ниитээрээ дэмжэдэг, һайшаадаг ушарые онсолон тэмдэглэмээр. Ургажа ябаа үетэнэй ашаа туһада зорюулагдадаг мүнгэ зөөриие бага болгохо гэһэн бодол манайда нэгэшье хүнэй толгойдо орохогүй. Тиин гэһээ капиталис гүрэнүүдтэ иимэ юумэн захаһаал боложо байдаг. Иимэ ябуулганuудай хэгдээ гээшэ һаа, СССР-тэ хуули бусын юумэн гэжэ харагдаха һэн.

Манай Эхэ ороной 250 миллиондохи хүнэй дэлхэйдэ мүндэлэн түрэһые амаршалхадаа, арадай энхэ элүүрые хамгаалга тухай һайн һайхан үгэнүүдые хэлэнгүй байхын аргагүй. Советскэ Союзай хүн зоной үдэсэ үлэмжэ дээгүүр бэшэшье һаа, улад зоной ургалтые дан бага гэхын аргагүй. Ушар юуб гэхэдэ, СССР-тэхи хүн зоной үхэлгэ эгээн лэ бага юм.

Революциин урда тээ Россида түрэһэн бүхы үхибүүдэй дүрбэнэй нэгэ хуби үлүүтэйнь жэлтэйшье болонгүй, хахад хубинь таба наһа хүрэнгүй үхэдэг байгаа. Элдэб үбшэн тахал жэл бүри олон миллион хүнүүдэй ами наһыень таһалдаг һэн.

Үлэсхэлэн хооһон байдал, элдэб үбшэ хабшан хүн зоной үдэсэдэ туйлай ехэ тойбо татадаг байһан эдэ шалтагаануудые Совет засаг усадхан үгы хээ. Агуу ехэ Октябриин 10 жэлэй ойн үеэр хүн зоной үбшэлэлгэ, үхэлгэ һураггүй бага болоод байһан юм. Хэрбээ 1913 ондо 1.000 хүнэй 29,1-нь үхэдэг байгаа һаа, харин мүнөө 1.000 зоной 8,5-ниинь үхэнэ. Дэлхэй дээрэхи нэгэшье орон иимэ үрэ дүн туйлажа шадаагүй юм. Мүнөө манай ороной дотор хүнэй дундуур наһан 70 болоо гээд омогорхол баяртайгаар мэдүүлжэ шадахабди! Революциин урда тээхи үеынхитэй энээниие жэшэхэдэ, һонирхолтой. Тиихэдэ хүнэй дундуур наһан оройдоол 32 байгаа.

Советскэ Союз хүн зондо түлөөһэгүйгөөр медицинскэ туһаламжа үзүүлдэг түрүүшын орон болонхой. Дэлхэйн бүхы врачнуудай дүрбэнэй нэгэ хубиһаа үлүүнь — манай ороной түлөөлэгшэд. Бүхы совет врачнуудай 72 процентнь эхэнэрнүүд. Тиин медицинэ «эхэнэрнүүдэй» мэргэжэл болонхой. Һүүлэй жэлнүүдтэ эхэнэрнүүд арадай гэгээрэлдэ, эрдэм наукада, хүтэлбэрилхы аппарадта нилээд олошороо. СССР-эй Верховно Соведэй депутадуудай 30 гаран процентнь эхэнэрнүүд юм. Союзна ба автономито республиканuудай Верховно Соведүүдэй депутадуудай дунда эхэнэрнүүд бүришье олон.

Эхэнэрнүүдэй иимэ «доб-толго» яһала ойлгосотой ааб, даа. Арадай ажахыда хүдэлдэг дээдэ эрдэмтэй мэргэжэлтэдэй дунда эхэнэрнүүд 52 процентнь болоно гэжэ СССР-эй ЦСУ-да мэдээсээ һэн. Тусхай дунда һургуулитай хүдэлмэрилэгшэдэй дунда эхэнэрнүүд һураггүй олон — 63 процентнь болоно. СССР-эй Центральна статистическэ управлениин Хүн зоной бүридхэлэй, элүүрые хамгаалгын ба социальна хангалгын таһагай бүхыдөө эхэнэр мэргэжэлтэдээр бүридүүлэгдэһэниинь һонирхолтой. Хоёр үхибүүнэй эхэ болоһон эхэнэр энэ таһагые хүтэлбэрилдэг юм.

Политическэ, соёлой ба экономическа һалбаринуудта эхэнэрнүүдэй адли тэгшэ эрхэтэй байдаг ушар, ниитын үйлэдбэридэ тэдэнэй олоороо ажалладаг ябадал хүн зоной үдэсэдэ нүлөөлнэ. Ороной индустриин хурдан түргөөр хүгжэхэдэ хүдөөдэ ажаһуугшадай хото городуудта ерэжэ хүдэлдэг болоһон ушар энээндэ мүн лэ нүлөөлһэн байна. Совет засагай жэлнүүдтэ орон доторнай 1.000 гаран шэнэ хото городууд мүндэлөө. 11 хото өөрсэ янзын миллионернүүд болоо: эдэ хото городуудта 1.000.000-һоо дээшэ зон ажаһууна.

Советскэ Союз хүн зоноой тоогоор дэлхэй дээрэ гурбадахи һуури эзэлнэ. Энэ талаараа США дүрбэдэхи һуурида гаранхай. США-гай 200 миллиондохи хүнэй дэлхэйдэ мүндэлэн түрэһые амаршалхадаа, энэ баян, экономическа хүсэ шадалтай гүрэнэй зарим ажал ябуулагшад бодолгодо хатаһан байгаа: тиимэһээ хоёр үхибүүтэй бүлые американ обществын эгээн һайшаалта бүлэ гэжэ хэлэлтэй гү? Инди ба бусад зарим оронуудта хүн зонойнгоо эрид ургажа байһан ушараар ехэтэ һанаагаа зобоно. СССР-тэ иимэ асуудал гарахагүй бшуу. Национальна олзо доходһоо хэрэглэмжэдэ гаргашалагдадаг хубиин улам нэмэжэ байһан оршон байдалда манай ороной хүн зон олошорно.

Энэ талаарнь абабал, иимэ баримтанууд һонирхолтой байна. 1972 ондо хүн зоной һү ба сагаан эдеэ хэрэглэлгэ, 1950 онойхитой жэшэбэл (революциин урда тээхи үе сагта хандаһан үлүү)—1,7 дахин, мяха мяханай продуктнуудые 2, овощ ба бахчева зүйлнүүдые — 1,6, үрэ жэмэс 3,3, загаһа ба загаһанай продуктнуудые 2.2 дахин ехэ хэрэглэдэг болоо. Энэ үе хартаабха, хилээмэнэй зүйлнүүдые хэрэглэлгэ хор... байна. Хүнүүд байдалай һайжарха тума үнэтэй ...тэй эдеэ хоолой зүйлнүүд худалдажа абадаг бол... бшуу. Энэ талаар эхэ...нүүд зарим тэды зэмэтэй жэ хэлсэдэг. Модын эрш...нүүдые наринаар са... жэрбэгэр гоё бэетэй яба... хүсэжэ, олонхинь кондит...ска промышленностиин ...лэдбэрилэн гаргадаг ...рон ба талхаар бариһан ... хоолой бусад зүйлнүүд... уг таһа арсана.

Үни үнгэрһэн үе саг...дар — 1930 ондо тэх... үзэе. Тиихэдэ манай ... дотор хүдэлмэригүй... зайсуулагдаад байгаа... Мүнөө капиталис оронууд... олон миллион ажалшад... салан зоболон асардаг ... ушар СССР-эй улад зо... аюул тохёолдуулхагүй. ... зоной тооe бүридхэһэн 1... оной баримтануудай ёһ... арадай ажахыда хүн з... хабаадалга саг үргэлжэ... гажа, мүнөө 92,4 проце... хүрөө. Олохон районуу... хүдэлмэришэ хүсэн дута... на. Иимэ тиимэ мэргэ... тэдые, хүдэлмэриш... ажаллахаар орохыень ... набди гэһэн соносхол... нютагай газетэнүүдэй һ... шын хуудаһануудта хо... до толилогдожо байдаг. ... диогоор соносхогдодог. ... байдал ойлгосотой ааб ... Советскэ Союз эконом... гэр байрын ба соёлой... һуудалай барилгаяа са... дань үргэнөөр хүг... асари ехэ программын ... луулэгдэжэ байһан орон... лоно.

250 миллион зонтой бо... бобди! Үсэгэлдэр тиимэ ... гаа. Харин мүнөөдэр ор... миай хүн зон бүри оло... лоо. Энээгээр омогорхон б... санабди. Арад зонойнь ... мунизм байгуулжа ба... орондо хүн зон эгээ ... баялигынь болоно бшуу.

В. БЕЛЯЕВ,
ТАСС-ай шэнжэлэгшэ.

МҮРЫСӨӨНДЭ ТҮРҮҮЛЭГШЭДТЭ— ШАНГУУД

Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Совет, гүрэнэй эмхи зургаануудай хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай обком 1973 оной түрүүшын хахадта ажалшадай депутадуудай сельскэ, сомоной, поселково Соведүүдэй дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөнэй дүнгүүдые хаража үзөөд, шалгаран гарагшадтань дамжуулгын Улаан туг, мүнгэн шангуудые барюулхаар шиидхээ.

1973 оной түрүүшын хахадта ажалшадай депутадуудай сельскэ, сомоной. поселково Соведүүдэй дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөнэй гүримүүдые дүүргэһэнэйнь түлөө Кабанскын аймагай сельскэ Соведтэ Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дамжуулгын Улаан туг, 500 түхэригэй нэгэдэхи мүнгэн шан барюулхаар шиидхэгдэв. Тэндэхи гүйсэдкомой түрүүлэгшэ нүхэр И. С. Соболевто, гүйсэдкомой секретарь К. И. Терехалевада нэгэ һарын салингай хэмжээтэй мүнгэ үгэхэ гэжэ тогтоогдоо.

Загарайн аймагай ажалшадай депутадуудай Эльхиин поселково Соведтэ 400 түхэригэй хоёрдохи мүнгэн шан барюулагдаха болоо. Тэндэхи поселково Соведэй түрүүлэгшэ нүхэр Р. Э. Базаровада, гүйсэдкомой секретарь нүхэр Л. К. Борисовада һарынь салингай 75 процентыень үгэхөөр шиидэгдээ.

250 түхэригэй гурбадахи мүнгэн шан Прибайкалиин аймагай ажалшадай депутадуудай Турунтайн сельскэ Соведтэ барюулагдаха болоо. Гүйсэдкимой түрүүлэгшэ Р. В. Гончаренкодэ, гүйсэдкомой секретарь В. С. Башиновада һарын салингай 50 процент үгэхөөр шиидэгдээ.

1973 оной түрүүшын хахадта социалис мүрысөөнэй гурим дүүргэлгээр һайн үрэ дүн туйлаһан сельскэ, сомоной, поселково Соведүүд тэмдэглэгдээ. Тэдэнэй тоодо Баргажанай аймагай Уланай, Хурамхаанай аймагай Дэрээнэй, Бэшүүрэй аймагай Ара-Хэрээтын, Мухар-Шэбэрэй аймагай Хонхолын, Хэжэнгын аймагай Доодо-Худанай, Сэлэнгын аймагай Селендумын, Хориин аймагай Үдын, Хойто-Байгалай аймагай Дээдэ-Ангарын, Яруунын аймагай Сосново-Озерскын, Түнхэнэй аймагай Хэрэнэй, Хяагтын аймагай Сүхын сельскэ, сомоной, поселково Соведүүд ороһон байна.

БЭЕ БЭЕДЭЭ АЙЛШАЛАЛСАНА

Мүрысэдэг Яруунын аймагай уран һайханай бүлгэмдэ хабаадагшад Захааминай аймагай ажахынуудта айлшалжа, концерт наада харуулба. «Красный Октябрь», «Дружба» колхозуудта, Санагын совхозой, аймагай түб Закаменск хотодо ... харуулжа, олоной магтаалда хүртөө.

Энээнэй урда тээхэнэ Захааминайхид Яруунын аймаг ошожо, мүн лэ хэдэн ажахынуудаар айлшалжа, һайшаал магтаалдань хүртэжэ ерэһэн юм.

Д. АЮШЕЕВ.

Таниие ямараар ханганаб?

ҮБҺЭ ХУРЯАГШАДТА— ХАЛУУН АНХАРАЛ

Бороо хурагүй үдэрнүүдтэ, наранай игааһан, халуу шатаһан үедэ үбһэ хуряалгын эрмэ улам түргэдэнэ. Мүнөө Хэжэнгын аймагай хүн зон ехэ хурагүй үбһэ хуряалгада гараад, адуу малдаа элбэг дэлбэг үбһэ тэжээл бэлэдхэхын түлөө оролдожо, тэмсэжэ байна. Тиимэһээ ажаһуудалай, худалдаа наймаанай, соёл культурын талаар тэдэниие хангаха гээшэмнай мүнөөдэрэй шухала зорилгонуудай нэгэн болоод байна бшуу.

Мүнөө үедэ Хэжэнгын аймагай үбһэшэдые хангаха хэрэг ямараар табяатай байнаб гэжэ тобшохоноор хараад үзэе.

Хэжэнгын аймпотребсоюзай хүдэлмэрилэгшэд өөһэдынгөө тусхай суглаан дээрэ «Тэжээл бэлэдхэлгэ ба тэрэнэй талаар һайжаруулгаар хэмжээнүүд тухай» гэһэн КПСС-эй райкомой болон аймсоведэй гүйсэдкомой тогтоол зүбшэн хэлсэбэ. Тиигэжэ худалдаа наймаанай хүдэлмэрилэгшэд үбһэ хуряалгын үедэ ажалшадые яажа хангаха тухайгаа тусхай түсэб табиһан байха юм.

Эд бараанай магазинууд үбһэ хуряалгын ажал хүдэлмэридэ тон хэрэгтэй болохо зүйлнүүдые хүдөө гаргажа байна. Эдэнь юуб гэбэл, хомууд, боожо, аса, алха, бүлүү, хажуур, аргамжа болон бусад хэрэгсэлнүүд болоно.

Сельскэ Соведүүдэй зүбшөөлөөр хэдэн магазинуудай хүдэлмэриин үдэрэй гурим хубилгагдаа. Автолавкануудта шэнэ маршрудууд үгтэбэ.

Автолавкануудай наймаашанай үбһэнэй хуряагдажа байһан газарта ошожо, тэндэ эд бараа, эдеэ хоол худалдана. Жэшээлхэдэ, Хэжэнгын сельпогэй автолавка хори гаран гаргуудаар ябажа, үбһэшэдтэ хэрэгтэй эд бараа абаашана. Мүн Чисаанын, Худанай совхозуудай үбһэшэдтэ автолавка тусхай графигай ёһоор ошоно.

Хилээмэ талхаар үбһэшэдые хангалга мүнөө үедэ һанаа зобомоор болоод байна. Юуб гэхэдэ, аймагай түб — Хэжэнгэ тосхондохи пекарнида хүдэлмэрилэгшэд дуталдана. Тиимэһээ аймпотребсоюзай хүдэлмэрилэгшэд совхоз бүхэндэ нэгэ — нэгэ машина гурил үгэһэн байна. Зүгөөр энэмнай бэрхэшээлһээ мултарһан хэрэг бэшэ ааб даа. Хэжэнгын аймпотребсоюзайхид энэ асуудалые дары түргэн шиидхэжэ, үбһэшэдые амтатай хилээмээр хангаха зэргэтэй болоно.

Үбһэшэдые хангаха талаар соёлшод юу хэжэ байнаб? Соёл культурын талаар хангалга энэнһээ урда жэлнүүдтэ аймаг дотор тиимэшье һайн бэшэ һэн. Зүгөөр энэ жэлдэ аймагай соёлой ордоной дэргэдэ тусхай агитбригада эмхидхэгдэһэниинь һайшаалтай. Энэ агитбригада хадаа аймагай бүхы ажахынуудаар ябажа, үбһэшэдтэ концерт, наада харуулха юм. Энэ агитбригадада хэд оролсоноб гэхэдэ, уран һайханай бүлгэмдэ эдэбхитэй хабаадагшад, багшанар, соёлой хүдэлмэрилэгшэд болоно. Жэшээлхэдэ, Надежда Дагбаева, Виктор Силантьев, Галина Дубшанова, Валерий Журавлев, Альбина Ринчинова, Дасарма Баяртуева гэгшэд агитбригадын гол хүсэн болоно.

Энэ агитбригада Хэжэнгын, Октябриин 50 жэлэй нэрэмжэтэ совхозуудай үбһэшэдтэ ошожо, концертнүүдые харуулхаһаа гадна, хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэһэн байна. Мүн Чисаана, Загаһата, Эдэрмэг тосхонуудта агитбригаданууд эмхидхэгдээд, үбһэшэд дээгүүр ябажа байна.

Хэжэнгын аймсоведэй гүйсэдкомой культурын таһагай зүгһөө үбһэ хуряалгада хабаадалсахаяа табан хүн хүдөө гаранхай. Тэдэнэр тэжээл бэлдэлсахынгаа хажуугаар нютагай залуушуулай уран һайханай бүлгэмдэ хабаадуулжа, үбһэшэдтэ концертнүүдые харуулна.

Аймагай эмшэлэгшэд баһал үбһэшэдые хангаха хэрэгтэ өөһэдынгөө хубитые оруулна. Тэдэнэр үбһэшэдтэ хэрэгтэй аптечкэнүүдые бэлдэжэ эльгээнхэй. Мүн аймагай больницын, санэпидстанциин хүдэлмэрилэгшэд Хэжэнгын, Октябриин 50 жэлэй нэрэмжэтэ совхозуудай үбһэшэдые хангаха. Бусад ажахынуудые участково больницануудай, фельдшерскэ пунктнуудай хүдэлмэришэд хангана. Тэдэнэр тусхай график табяад үбһэшэд дээгүүр ябана.

Ажаһуудалай комбинадайхид мүнөө болотор үбһэшэдые хангаха талаар мүртэй юумэ хээдүй байна гэжэ сэхэ хэлэмээр. Оёдолшон, парикмахер, сабхишанай хүдөө нютагуудаар, үбһэшэд дээгүүр ябаха гээшэнь үсөөн. Мүнөөмнай республикын олохон аймагуудта ажалшадые комплексно аргаар хангаха хэрэг ехэл заншанхай ха юм. Тиихэдэ Хэжэнгын ажаһуудалай комбинат һанаа амар һууһаар.

Үбһэ хуряалга — богонихон хаһа. Энэ болзор соо үхэр малдаа, хонин һүрэгтөө бардам тэжээл ажалшадай бэлдэхэ хэрэгтэ худалдаа наймаанай, медицинын, ажаһуудалай комбинадай, соёлой хүдэлмэрилэгшэд өөһэдынгөө хубитые оруулха зэргэтэй бшуу.

Үбһэшэд хүлеэһээр гэжэ бү мартая.

Л. ГОМБОЕВ,
«Хэжэнгын гол» газетын редакторай орлогшо.

МҮНӨӨДЭР—ФИЗКУЛЬТУРНИГАЙ ҺАЙНДЭР

ОЛОНИИЕ ХАБААДУУЛАН ЖАГСААГ ЛЭ!

Москвада табин жэлэй саада тээ — 1923 оной август һарада РСФСР-эй физкультурнигуудай түрүүшын һайндэр болоһон юм. Энэ һайндэртэ хоёр мянганһаа дээшэ спортсмен хабаадалсаһан түүхэтэй. Тиин СССР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөнүүд хүнгэн атлетикээр, тамаралгаар, сагаалса буудалгаар, футболоор, баскетболоор, велосипедээр, мотоциклаар түрүүшынхеэ үнгэргэгдэжэ, Эхэ оронноймнай ниислэл — Москва хотын ажалшадые ехэтэ баясуулаа, омогорхуулаа бэлэй. Тэрэ гэхэһээ уламжалан, үргэн дэлюун Эхэ оронноймнай, тэрэ тоодо манай Буряад орондо спортын хүдэлмэри һэргээгдэжэ захалһан намтартай.

1923 ондо манай республика спортын найман залтай байһан гэхэ. Харин мүнөө... республикынгаа мүндэлһөөр 50 жэлэй ойн һайндэртэ Буряадай ажалшадай табанай нэгэниинь физкультурын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг болоһон байха юм. Спортын бүлгэмүүд, хүүгэдэй спортын һургуулинуудта хабаададаг 160 мянган хүн спортын 33 зүйлөөр һорёо, мүрысөөнүүдые үнгэргэжэ байдаг болонхой. Тиихэдэ хэдэн арбаад мянган залуушуул һайн дураараа физкультура, спортдо хабаадалсана.

Республикын предприяти, эмхи зургаанууд санын болон бэе махабада һайжаруулгын өөрын 100-гаад баазатай болонхой.

Республикын мүндэлһэн жэлдэ гэхэ гү, али 1923 ондо спортын коллективүүдтэ оройдоо гурбахан мэргэжэлтэ тоологдодог байгаа һаа, мүнөө үедэ тусхай мэргэжэлтэй физкультурын 924 хүдэлмэрилэгшэд тоологдоно. Тэдэнэй 601 хүниинь дээдэ болон тусхай дунда һургуули дүүргэһэн байна. Энээнһээ гадна 8.443 хүн ниитын инструктораар спортын бүлгэмүүд болон клубуудта хүдэлнэ.

Спортын ветеранууд А. В. Маковский, В. А. Приёмышев, Н. Е. Левский, Н. Л. Альцман, Н. Г. Соловьев, А. М. Игумнов, С. М. Ицикcон, С. А. Тыхсева, Н. В. Никифорова, Е. А. Константинова, М. П. Лубкова, Т. Ф. Рыкова, Л. Н. Устинов, А. К. Лубков болон бусад арад зоной дунда физкультура, спорт хүгжөөхэ хэрэгтэ эдэбхи үүсхэлтэйгээр хабаадалсажа ябадаг гэжэ тэмдэглэлтэй. Буряад орондо физкультурын хүдэлмэри хүгжөөхэ хэрэгтэ хододоо һаналаа табижа, үүсхэл оролдолго гаргажа ябадаг эдэнэрһээ манай залуушуулай һургаал заабари абажа, хүмүүжэжэ ябадагынь һайшаалтай юм. Эндэ манай республикада хүмүүжэһэн спортсменүүд — боксёрнууд Велигтон Баранников, Владимир Сафронов, Борис Зориктуев, конькишад Людмила Титова, Юрий Малыхин, мэргэн буудагша Пётр Николаев гэгшэд Эхэ оронойнгоо нэрэ солые хамгаалжа, Олимпиин наадануудта хабаадалсаа һааб даа.

Мүнөө үедэ бүхэсоюзна, уласхоорондын мүрысөөнүүдтэ манай Буряадай спортсменүүд хабаадалсажа ябадаг юм. Һүүлэй үедэ манай республикын спортсменүүдэй дунда СССР-эй спортын 138 мастер, тэрэ тоодо уласхоорондын классай хоёр мастертай болонхойбди.

Ойн баярай жэлдэ республикымнай спортсменүүд һайн амжалта туйлаа. Жэшээнь, велосипедээр бүхэсоюзна залуушуулай дунда Алас-Дурна зүгэй зоной түрүү һуури эзэлхын түлөө үнгэргэгдэһэн нааданда Буряадай республикын суглуулагдамал команда түрүү һуури эзэлһэн байна. Мүн столой теннисээр «Сэлэнгэ» командын эдир футболистнууд зонынгоо чемпионой нэрэ зэргэдэ һаяхан хүртэбэ. Тиихэдэ Ивалгын бүхэ Илья Гармаев, Баргажанай аймагай Улан нютагай һур харбагша Имидеев гэгшэд Советскэ Союзай суглуулагдамал командын бүридэлдэ абтаһан. Мүн Зүүн Сибириин технологическа институдай студентка, республикын эрхим һур харбагшадай нэгэн Людмила Рандина РСФСР-эй суглуулагдамал командын гэшүүн болгогдонхой.

Манай республикын мэдээжэ бүхэ—СССР-эй спортын мастер, жэл бүри үнгэргэгдэдэг һур харбаанай нааданда буряад барилдаагаар гурба удаа эрхимэй эрхим гэһэн нэрэ зэргэдэ хүртэһэн Геннадий Манжуев Советскэ Союзай түрүү һуури эзэлхын түлөө үнгэргэгдэһэн мүрысөөндэ хабаадалсахадаа, табадахи һуури эзэлээ һэн.

Ойн баярай жэлдэ Буряадай эрхим һур харбагша, СССР-эй спортын мастер Дандар Дансарановта Россин Федерациин габьяата тренер, урдандаа конькигаар СССР-эй спортын мастер болоһон Тамара Шевчук гэгшэдэ залуу спортсменүүдые хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ габьяатай байһанайнь түлөө «Буряадай АССР-эй культурын габьяата хүдэлмэрилэгшэ» гэһэн нэрэ зэргэнүүд олгогдоһон байна.

«СССР-ээ хамгаалхаар, ажал хэхээр бэлэнби» гэһэн физкультурын шэнэ комплекс үшөө олон хүниие физкультура, спортдо хабаадуулжа эхилэнхэй. Партийна, советскэ, профсоюзай комсомолой болон ажахын хүтэлбэрилэгшэд ГТО-гой шэнэ комплексын хүсэндөө орожо захалһан түрүүшын үдэрһөө эдэбхитэйгээр хабаадалсажа, спортын шэнэ шэнэ бааза, түхеэрэлгэ бэлдэхэдэ горитойхон хубитаяа оруулалсаһан байгаа. Эдэ бүгэдын ашаар колхоз, совхозуудта, һуралсалай газарнуудта, предприяти, эмхи зургаануудта физкультура, спортын хүдэлмэри хараа байса һайжараа. Жэшээнь, хэлхеэ холбооной электро болон түмэр замай техникүмүүд, Ленинэй орденто мяха-консервын комбинат, оёдолой фабрика, Хүртэйн, Хандагатайн леспромхозууд, Зэдын вольфрам-молибденэй комбинат болон бусадта ГТО-гой шэнэ комплекс тушааха хүдэлмэри эмхи гуримтайгаар ябажа байнхай. Дурсагдагша ажахы, предприятинуудай спортын коллективүүд долоон хоног бүридэ ГТО-гой нормо тушаалгада зорюулагдаһан мүрысөөнүүдые үнгэргэжэ байдаг.

Ажалай Улаан Тугай орденто авиационно заводой коллектив ГТО-гой нормо тушаахаар халаан, бригада, цехээрээ гаража, хоорондоо мүрысэдэг болоһон байна. Мүнөө тус заводой хүдэлмэришэдэй хахадһаа ехэнхидынь ГТО-гой нормо тушаагаад байна.

Ойрын сагта спортдо олон зониие хабаадуулха зорилгоор республикын физкультура, спортын комитет ГТО-гой нормо тушаалгаар республикын түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөнүүдые үнгэргэхөөр хараална

1973—1975 онуудай туршада үнгэргэгдэхэ СССР-эй арадуудай үбэлэй гурбадахи, зунай дүрөэдэхи спартакиадануud спортсменүүдэй ажабайдалда горитойхон һуури эзэлхэнь лабтай. Спартакиадын мүрысөөнүүд «СССР-ээ хамгаалхаар, ажал хэхээр бэлэнби» гэһэн уряа доро үнгэргэгдэхөөр хараалагдана.

Бүхэсоюзна физкультурнигуудай заншалта энэ үдэр манай республикын хото болон хүдөө нютагуудай спортсменүүд спортын олон зүйлнүүдээр мүрысөөнүүдые үнгэргэжэ, спортдо дуратайшуулай анхарал татахань лабтай.

Г. СЕРГЕЕВ,
Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи физкультурын, спортын комитедэй түрүүлэгшэ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: (зүүн гарһаа) 1. Һур харбалгаар СССР-эй спортын мастер болоһон Дандар Дансаранов мүрысөөнэй үедэ. 2. Бүхэшүүл. Аха дүү Валерий, Федор Махутовтан барилдажа байна.

ХААНА, ЮУН БОЛОХОБ?

Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи физкультура, спортын комитет Бүхэсоюзна физкультурнигуудай үдэртэ зорюулан республикын түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөнүүдые үнгэргэжэ эхилэнхэй.

ДҮРЭ ВУЛЯАЛДААН. Һүүлэй үедэ олон спортсменүүдые хабаадуулжа эхилһэн бүхэшүүлэй энэ барилдаан «Труд» бүлгэмэй спортын ордон соо мүнөөдэр, үглөөдэр үнгэргэгдэхэ. Мүрысөөндэ республикын спортын бүлгэмүүдэй бүхэшүүл хабаадалсажа, һайн дэрэй чемпионой нэрэ зэргэ буляалдаха юм. Мүрысөөн үдэрэй 11 часһаа эхилхэ.

ВЕЛОСИПЕД. Спиртзавод руу ошоһон харгыгаар августын 9-һөө 12 болотор түрүү һуури эзэлхын түлөө велосипедээр урилдаан боложо байнхай. Түрүүшын үдэр эрэшүүл, эдиршүүл 25, эхэнэрнүүд 15 километрэй зайда урилдаба. Үсэгэлдэр эрэшүүл 100, эдиршүүл 50, эхэнэрнүүд 25 километрэй зайда урилдаа. Үглөөдэр — августын 12-то эрэшүүл 150, эхэнэрнүүд 25 километрэй зайда урилдаха

ФУТБОЛ. Буряадай АССР-эй 25 жэлэй ойн нэрэмжэтэ стадион дээрэ физкультурын коллективүүдэй дунда РСФСР-эй кубогто хүртэхын түлөө эхилһэн нааданай хахад финальна мүрысөөн эхилхэ. Эндэ Улаан Үдын транспортын «Локомотив», Хабаровскын «Динамо» командануud наадаха юм. Наадан үдэшын 6 часһаа эхилхэ.

ХИЛЫН СААНАҺАА

ТЕЛЕФОН·ТЕЛЕГРАФ·РАДИО

ДЕЛИ

ХАНИ ХАРИЛСААНАЙ ГЭРШЭ ЖЭШЭЭ

ТАСС

«Хоёр жэлэй урда тээ гар табигдаһан, эб найрамдал, хани барисаан ба харилсаа холбоон тухай индиин-совет договор имагтал Урда Азида бэшэ, харин бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдалай хүсэнүүдые бэхижүүлхэ арга олгоо, — гэжэ Индиин оборонын министр Джагдживан Рам ТАСС-ай корреспонденттэй хөөрэлдэхэдөө мэдүүлбэ. — Энэ договорой уг зорилго ямар нэгэ гурбадахи орондо зүрюугээр шаглүүлэгдэнхэй бэшэ, харин бүгэдэ ниитын эб найрамдал хангаха хараатай юм».

Индиин ба Советскэ Союзай хоорондохи хани барисаан бата бэхи үндэһэ һууритай гээд Дж. Рам тэмдэглээ. Бусад оронуудай дотоодын хэрэгүүдэй хамаарал сангүй, амгалан ёһоор зэргэ оршохо ёһо гуримда хоёр гүрэн найдана.

«Он жэлнүүдэй үнгэрхэ тудам манай оронуудай хоорондохи харилсаан улам амжалтатайгаар хүгжэхэ байха гэжэ этигэн найданаб», — гэжэ Джагдживан Рам хөөрэлдөөнэй түгэсхэлдэ хэлэбэ.

ТЕГЕРАН

Харилсаа холбоо тогтоохын түлөө

ТАСС

Иранай Премьер-Министр А. А. Ховейдын албанай хэрэгээр Советскэ Союзда ерээд бусалга Иранай олониитын, хэблэлэй анхарал татана, һонирхол үүсхэнэ. Иранай правительствын толгойлогшын албанай хэрэгээр СССР-тэ ошоод байһан тухай, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Н. В. Подгорнотой тэрэнэй уулзажа хөөрэлдэһэн тухай мэдээсэлнүүд газетэнүүдэй түрүүшын хуудаһануудта тунхаглагдана.

Хани хүршэ ёһоной харилсаа холбоогоо саашадань үргэдхэн бэхижүүлхэ хүсэл эрмэлзэлтэй байһанаа хоёр ороной хүтэлбэрилэгшэд хөөрэлдөөнэй үедэ мэдүүлээ гээд «Техран джорнэл» газетэ бэшэнэ.

Экономическа харилсаагаа үргэдхэхэ хүсэлэнтэй байһанаа Иран, Советскэ Союз дахин баталба гэжэ «Кейхан интернэшнл» газетэ тэмдэглэнэ.

БУХАРЕСТ

Бухарестдэ выставкэ нээгдэбэ

ТАСС

РСДРП-гэй хоёрдохи съездын 70 жэлэй ойдо зорюулагдаһан выставкэ РКП-гэй түүхын, Румыниин революционно ба демократическа хүдэлөөнэй музей соо нээгдэбэ. Москвадахи В. И. Ленинэй түбэй музей энэ выставкэ эмхидхээ. Россида хүдэлмэришэнэй революционно хүдэлөөнэй хүгжэлтын гол шатанууд тухай, хүдэлмэришэн ангиин шэнэ түхэлэй парти байгуулхын түлөө В. И. Ленинэй болон тэрэнэй соратнигуудай хэһэн тэмсэл тухай, социалис ба коммунис общество байгуулгада Советскэ Союзай Коммунис партиин туйлаһан агуу ехэ илалта амжалтанууд тухай эндэ табигдаһан документнүүд хөөрэнэ.

Россин ба Румыниин хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнүүдэй, хоёр ороной арадуудай хоорондохи хани харилсаанай ёһо заншал тухай хөөрэһэн документнүүд эндэ мүн лэ табигдаһан байна.

ВЕНЭ

К. Вальдхаймай мэдүүлгэ

ТАСС

ООН-ой генеральна секретарь Курт Вальдхайм Европын зарим социалис оронуудаар ябаһанайнгаа һүүлээр Венэдэ ерэбэ. Венгридэ, ЧССР-тэ, Болгарида, Румынида хүрэһэн байна.

Социалис оронуудаар ябаха үедөө хүтэлбэрилэгшэдтэйнь хэһэн хөөрэлдөөгөөрөө сэдьхэлээ хананхайб гэжэ К. Вальдхайм мэдүүлээ.

ДАКАР

Совет выставкэ Сенегалда нээгдээ

ТАСС

Украинын, Казахстанай, Белоруссиин, Туркмениин арадай искусствын выставкэ Сенегалай Тамбакунда хотодо нээгдээ.

Соёлой һалбарида советсенегал харилсаан үргэнөөр хүгжэжэ байна. Энэнь хоёр ороной арадуудай хани барисаа хүгжөөхэ хэрэгтэ ехээр нүлөөлнэ гэжэ Зүүн Сенегалай областиин губернаторай орлогшо Мбай Нианг выставкэ нээлгэ дээрэ үгэ хэлэхэдээ, тэмдэглээ.

Энээнэй урда тээ тус выставкэ Тиес, Зигиншор хотонуудта амжалтатайгаар үнгэрһэн байна.

ПАРИЖ

Ж. Маршегэй мэдүүлгэ

ТАСС

Энэ предприятиие хааха ба хүдэлмэришэдые ажалһаань гаргаха ушарта эсэргүүгээр тэмсэжэ байһан Безансон хотодохи часы бүтээдэг «Лип» заводой ажалшадые Франциин коммунистнууд шууд сэхээр дэмжэнэ гэжэ Франциин Коммунис партиин Генеральна секретарь Жорж Марше мэдүүлбэ. ВКТ-гэй дурадхалай үндэһөөр Везансон хотодохи «Лип» предприятиин хүдэлмэришэдтэй һанал нэгэтэй байлгаяа бэхижүүлхэ зорилготойгоор профсоюзуудай түбэй, зүүнэй үзэлтэй партинуудай уулзалгада Франциин Коммунис парти хабаадахаар бэлэн гээд Ж. Марше тэмдэглээ.

БЕЙРУТ

Харата шэнэ ябуулга

ТАСС

Израиль Ливанда эсэргүү зэбсэгтэ шэнэ харата ябуулга хэбэ. Бейрудэй «Ан-Нахар» газетын мэдээсэһэнэй ёһоор, августын 6-да Израилиин сэрэгэй хоёр самолёт Ливанай агаарай дайда руу нэбтэрэн орожо, ороной урда районууд дээгүүр ниидэһэн байна.

БОНН

В. ШЕЕЛЬТЭЙ ХӨӨРЭЛДӨӨН

ТАСС

Ядерна дай зайсуулан сараха тухай совет-американ хэлсээндэ үндэр сэгнэлтэ үгэжэ байһанаа ФРГ-гэй гадаадын хэрэгүүдэй министр В. Шеель Баруун Германиин «Дойчландфунк» гэжэ радиостанцяар үгэ хэлэхэдээ мэдүүлбэ. «Энэ договор атомна дайнай аюул сараха зорилготойгоор баталагдаа» гэжэ министр тэмдэглээ.

«Али бүхы хёмороон, зүришэлдөөн атомна дайнай аюул тохёолдуулжа магадгүй, — гэжэ В. Шеель хэлэбэ. Тиимэһээ энэ договор хёмороо, зүришэлдөө зайсуулха байна».

ФРГ-гэй, ПНР-эй хоорондохи харилсаан тухай хэлэхэдээ, энэ саашадаа бүри һайнаар хүгжэхэ байха гэжэ В. Шеель мэдүүлбэ. Хоёр гүрэнэй хоорондохи харилсаа һайжаруулха зорилготойгоор Польшын, Баруун Германиин хоорондохи договор баталагдаһан байгаа. Энэнь хоёр талын аша туһада харюусана гэжэ министр тэмдэглэбэ.

КАИР

Египет-Совет хэлсээнүүд

ТАСС

Абу-Тартур гэжэ райондо фосфадай ашагта малтамал, Абу-Даббаб гэжэ райондо танталтай, ниобитой рудануудай ашагта малтамал шэнжэлэн нээхэдэнь, Египедтэ Советскэ Союзай технико-экономическа туһаламжа үзүүлхэ тухай египет-совет гурбан хэлсээндэ гар табигдаа.

ПАРИЖ

ПАРИЖДАХИ ХЭЛСЭЭЕ БҮДҮҮЛИГЭ[?]ЭР ЭБДЭНЭ

ТАСС

Камбоджын нютагуудые американ авиациин зэрлиг бүдүүлигээр бомбодолго Вьетнамдахи дай болюулха ба амгалан байдал һэргээхэ тухай Париждахи хэлсээе бүдүүлигээр эбдэһэн ушар болоно гэжэ «Франци-Камбоджо» гэдэг бүлгэмэй Франциин правительствада эльгээһэн бэшэг дотор хэлэгдэнэ. Вьетнамай асуудалаар Париждахи хэлсээндэ Франци гар табиһан байгаа. Энэ хэлсээе бүдүүлигээр эбдэжэ байһан ушарые, Камбоджые зэрлиг бүдүүлигээр бомбодолгые болюулха эрилтэ США-гай үмэнэ табигдана.

Франциин демократическа, политическэ ба ниитын эмхинүүдэй түлөөлэгшэд, тодорхойлон хэлэхэдэ, Франциин Коммунис партиин хүтэлбэрилэгшэд Ж. Марше, Ж. Дюкло, Ажалай бүгэдэ ниитын конфедерациин түрүүлэгшэ Б. Фрашон, Ажалай бүгэдэ ниитын конфедерациин генеральна секретарь Ж. Сеги гэгшэд энэ бэшэгтэ гараа табиһан байна.

ТОЛИ

БУРЯАДАЙ АССР-эй АРАДАЙ ПОЭТ

ДУУНАЙН БУЛАГ БУРЬЯЛАГ ЛЭ!

ҺАНАХАДАМ мүнөө тон эли, 1950 он бэлэй. Үшөө һургуулида һуража ябааб. Поэт Дамба Жалсараевай «Үнэн тухай үгэ» гэжэ улаан гадартай ном худалдажа абаһан би ехэл баяртайгаар тэрэнээ иража, ямаршьеб ехэ олзо олоһон мэтэ, шэдитэ нюуса нээһэн шэнгеэр жаргаа һэм. Тэрэ согсолбори соохи шүлэгүүдые бултыень шахуу сээжээр мэдэдэг, ханхинаса уншадаг байһандам үеын нүхэд гайхалдаха...

Тэрэ гэһээр олон жэл үнгэрөө. Поэт Дамба Жалсараевай нэрэ гансашье манай республика дотор бэшэ, бүхы орон соогуур мэдээжэ болоо. СССР-эй арадуудай олон хэлэн дээрэ зохёолнуудынь оршуулагдаа. Мүн Энэдхэг, Чехословаки, Корей, Венгри, Монгол оронуудта тэрэнэй зохёолнууд толилогдоһон байна. Тиихэдэ буряад хэлэн дээрэ арба һайса гаран,ород хэлэн дээрэ арбаад номынь хэблэгдээ. Һаяхан баяртай мэдээсэл ерэбэ: «Түрэл нютагай дуунууд» гэһэн шүлэгүүдэйнь ном казах хэлэн дээрэ Алма-Ата хотодо хэблэгдэн гараба.

Поэт Дамба Жалсараев уужам дэлгэр Совет ороной арадуудай эбтэй эетэй бүлэ соо жаргажа, тэмсэжэ, оролдожо байһан Буряадаа, тэрэнэй баатар хүнүүдые, баян талые, түрэл байгаалияа, үндэр мэдэрэл—инаг дурые, нүхэд зонойнгоо арюун һайхан эрмэлзэл, бодол, хүсэл зоригые, гуниг, баярые дуулана, уянгална.

Поэдэй галта зүрхэн хэзээдэшье һанаа амарнагүй, алас замай аян холодо зорихододоошье, түрэл нютагай тунгалаг агаарта сэнгэхэдээшье, ажалша нүхэдэйнгөө дунда хүхин хужарлахадаашье, аялга дуунай, уран шүлэгэйнгөө утаһа алдангүй, уһан торгон буряад хэлэн дээрэ түүрээнэ. Поэт Дамба Жалсараев сэдьхэл зүрхэнэйнгөө уран долгито мүрнүүдые түрэл партидаа, Эхэ орондоо, арадтаа, нютаг нугадаа, эхэ эсэгэдээ, ажалша нүхэдтөө зорюулна. «Эхин үгэ эхэ эсэгэ хоёртомни» гэжэ шүлэгэйнь хэдэн мүр эндэ дурдая.

Эгээл тандаа,
Энхэргэн хонгор
шарайтамни,
Эгээл тандаа,
Энэрхы һайхан
сэдьхэлтэмни,
Эгээл тандаа,
Эжы, аба хоёрни,
Энээхэн номоо дахин
бариналби даа
Эгээл тандаа —

гэжэ поэдэй уянгалхада, хүнэй зүрхэ сэдьхэл хүдэлэн, хүлгэнгүй яахаб даа.

Дамба Жалсараев — хёрхо хурса нюдэтэй, юумые ходол адаглажа, хаража, сасуулжа, сэгнэжэ ябадаг поэт. Тэрэнэй бүхы һанал бодол, зүрхэ сэдьхэлэйнь долгин олоной хүсэл зорилго, эрмэлзэлтэй тааралдан, үе сагай, аян замай харгыда зүбөөр, тодоор, дорюунаар сохилно. Буряад талын сэсэгүүдэй хангал үнэр, нутын булагай тунгалаг уһанай мэлмэлзээн, үүрэй толоной һүн сагаан үнгэ, эртын жэргэмэлнүүдэй дуун, хонишод, малшад, булад хүлэг жолоодогшодой хонгёо аялга, бата алхаса, гарнуудайнь дулаахан ульһан поэдэй шүлэгүүд абаһаар лэ мэдэрэгдэнэ. Дамба Жалсараевай шүлэгүүдэй уянгата герой хүн зонойнгоо хуби заяан, ажал хэрэгүүд тухай һанаагаа зобоно, сэдьхэл зүрхөө нээжэ, олоной замаар алхалалсана.

Зориһон тээшээ
дабшалган —
зол жаргал бидэндэ.
Зоболон байха гү?
Байгуужан.
Дабалгамнайш —
жаргал.
Шэнэ газарта ургуулһан
таряанһаамнай
хүн түрэлтэндэ
Шэнэ ургаса үгэхөө
шэдитэ үрэһэн гаранал

—гэжэ поэт шүлэглэхэдөө, гансашье өөрын арад тухай бэшэ, бүхы хүн түрэлтэнэй хуби заяан тухай һанаагаа зобоно бэшэ аал?

Поэт олон шүлэг, зохёол соогоо арадуудай хоорондохи бата бэхи хани барисаан тухай дуулана. Энээндэ гэршэ болгон, «Ород нүхэртөө», «Украинада», «Юхан Смуулда» гэһэн шүлэгүүдые эндэ дурдамаар. Зүб даа. Арадуудай хани барисаан гээшэ агуу ехэ Октябрьһаа эхитэй.

Ажалша нүхэр, бидэн
сасуутан гэлсэхэ
эрхэтэйбди:
Арбан долоодохи онһоо
мүнхын мүнхэ
наһатайбди, —

гэжэ поэт түүрээн дуулажа, гол ехэ харгыгаар Буряад ороной талада ерэһэн Октябриин хубисхалда магтаал үргэнэ.

Поэт Дамба Жалсараевай зохёохы ажал зам—ехэ юумэ бэдэрһэн гүн бодолдо абтаһан хүнэй зам. Ямаршье шүлэгыень абаад харахада, уран образ, асуулга, ялас гэһэн бодол бэдэрһэн, олоһон тэмдэг үзэгдэнэ. «Шамдаа» гэжэ уянгата шүлэгэйнь хэдэн мүр уншая.

Намжаа дэлюун талаяа
хүллэнэб,
Наранай туяа боожом
болоно,
Үнгэлиг һолонго
дугаагтай,
Үзэсхэлэн булжамуур
хонхотой.
Табилнаб шамдаа.

Поэт Дамба Жалсараев — хэзээдэшье замда. Тэрэнэй һанал бодолнууд — түрэл арадайнгаа ерээдүй тухай. Тэрэнэй хүсэл эрмэлзэл — Эхэ оронойнгоо үглөөдэр тухай. Тэрэнэй шүлэгүүд — хүнэй хуби заяан, зол жаргал, инаг дуран тухай.

Дамба Жалсараев уянгата шүлэгүүд соогоо хаагууршьеб тэнгэрээр элин нисидэнгүй, бодото ажабайдалай үйлэ хэрэгүүдээр хүн зоной һуудал байдалаар һонирхоно. Соотой хүхюухэн һэбшээн, жэргэмэлэй жэрьеэн, хабарай амисхаал — ажабайдалда үзэгдэдэг бүхы һайхан юумэндэ поэт баясана, зүрхэ сэдьхэлэй үгэнүүдые урадхуулна. Шүлэгшын олохон зохёол абажа харахада, поэт өөрөө түрэл арадайнгаа ёһо заншал, тэрэнэй дэлгэр сэдьхэл, хүндэмүүшэ зан, һайхан абарие һайн мэдэхэ байна гээд элирнэ.

Поэдэй олохон шүлэг шэнэ хүн—совет хүндэ зорюулагдана. «Соло дуудам нютагаархиндаа», «Хүгшэн эжытэй хөөрэлдөөн», «Дарханай гар», «Трактерист», «Хонишон басагад» болон бусад зохёолнуудынь энээндэ эли тодо гэршэ болоно.

Коммунистын образ поэдэй шүлэгүүд с о о е х э һуури эзэлнэ. Дэлхэйн нюрууе хубилгаһан, хүн түрэлтэндэ эрхэ сүлөө, зол жаргал асарһан хүнүүд — коммунистнуудта «Партиингаа һургаалаар», «Агууехэ намар», «Алас үндэр зам», «Гол ехэ харгы», «Партида алдар соло!», «Партида ороходоо», «Дуунайм булаг», «Ленинэй портрет» гэһэн шүлэгүүд, «Комиссарай бэшэг», «Баатар тухай домог» гэжэ поэмэнүүд болон бусад зохёолнууд зорюулагдана.

Эдир үетэн — үхибүүдтэ зорюулжа, ехэ о л о н зохёол Дамба Жалсараев бэшэһэн. «Үдын эрьедэ» гэжэ поэмэ, «Булжамуур», «Баярмаагай одон» болон шүлэгүүдэй бусад номуудыень үхибүүд баяртайгаар уншадаг ёһотой.

Дэлхэйн ажалшан арадай агуу багша В. И. Ленниндэ зорюулжа, «Баатар тухай домог» гэжэ нилээд томо поэмэ Дамба Жалсараев бэшээ һэн. Коммунис партиие, Совет гүрэнние байгуулагша Владимир Ильичэй, агууехэ Баатарай образые тобоймо эли тодоор, уран гоёор харуулһан энэ зохёол буряад литературын ехэ амжалта болоно бшуу.

Поэт Дамба Жалсараев — олониитын эдэбхитэй ажал ябуулагша. Партийна, советскэ органуудта удаан хүдэлөө. Мүнөө Буряадай уран зохёолшодой холбооной правлениин түрүүлэгшэ. Мүн тэрэнэйнгээ хажуугаар ниитын ажал хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадалсана. Ази, Африкын уран зохёолшодтой харилсаа холбооной Россиин комитедэй түрүүлэгшээр, Ази, Африкын оронуудтай һаналаа нэгэдэлгын Советскэ Комитедэй правлениин гэшүүнээр һунгагданхай. Совет уран зохёолшодой делегацида орожо, Энэдхэг, Корей, Чехословаки оронуудта ошоһон. Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутат, РСФСР-эй Уран зохёолшодой холбооной правлениин гэшүүн.

Һаяхан «Тэнгэриин һиилүүр», «Баатар тухай домог» гэһэн номуудайнь түлөө поэт Дамба Жалсараевта республиканска шан барюулагдаба. Энэнь баясамаар.

«Буряадай АССР-эй арадай поэт» гэжэ үндэр нэрэ зэргэдэ хүртэһэнтэйнь дашарамдуулан, Дамба Зодбич Жалсараевые хани халуунаар амаршалаад, саашанхи зохёохы ажалдань амжалта хүсэе!

Алас замай дуунууд ханхинан зэдэлэг!

Г. ДАШАБЫЛОВ.

ҺАРХЯАГ БЭДЭРЭЭД.
П. БУРМАКИНАЙ фототекст.

Мүнөөдэр—физкультурнигай үдэр

ЗАЛУУ БҮХЭ

Бага ябахаһаа хойшо бүхэ барилдаагаар һонирходог болоо һэн. Мүнөө өөрөө барилдаашан болоогүйшье һаа, манай Буряад оронһоо дэлхэйн гү, али Европын чемпион болохо бүхэ ургажа гараха бэзэ гэжэ найдажа ябадагби. Нэгэтэл минии энэ найдабари хүсэлдэжэ, республикын спортдо дуратайшуулые баясуулхал байха. Юуб гэхэдэ манай республикада бүхэ барилдаанда дуратайшуул жэлһээ жэлдэ олошоржо, энэ тэрэ аймагуудта шэнэ чемпион тодорбо гэһэн мэдээсэл радиогоор шагнадаг, хэблэлдэ уншадаг болонхойбди.

Тэдэнэй нэгэн—республикын суглуулагдамал командын бүридэлдэ абтаһан Илья Гармаев. Хүлөө шоройдоһоор оройдоол 19-тэй боложо ябабашье үетэнэйнгөө дундаһаа республикын чемпионой нэрэ зэргэдэ хоёр удаа хүртэһэн, дүрэ буляалдалгаар СССР-эй залуушуулай дунда Донецк хотодо үнгэрһэн мүрысөөндэ хабаадалсахадаа дүрбэдэхи һуури эзэлээ һэн. Тиихэдэ Пярну хотын түлөөлэгшэ, ороной чемпион ябаһан В. Занкинда очкогоороо диилдэжэ, Хүндэлэлэй табсанда гаража шадаагүй бэлэй.

1970 оной хабар. Илья Гармаев Мухар-Шэбэрэй аймагай Хушуун-Үзүүрэй дунда һургуулиин 9-дэхи класста һуража ябаһан юм. Тиихэдэ 16-тай бүхэ 93 килограмм шэгнүүртэй һэн. Үетэн нүхэдэйнгөө дунда хүшэ тамирааараа онсо шалгардаг болоод ябаба ха. Урдандаа тус һургуулида физкультурын багшаар хүдэлһэн, дүрэ буляалдалгаар СССР-эй спортын мастер болоһон Мэлс Балдаев Ивалгын хүүгэдэй спортын һургуулиин директор болоод байхадаа, залуу хүбүүнэй намтараар һонирхожо эхилһэн гэхэ. Ушарынь хэлэхэдэ, һурагшадай дунда Россин Федерациин түрүү һуури эзэлхэ мүрысөөндэ ошохо болоһон Буряадай АССР-эй командын гэшүүдэй дунда хүндэ шэгнүүртэй бүхэ үгы байгаа бшуу. Илья Гармаев хэдэн хоногой туршада бэеэ һориһоной удаа ехэ мүрысөөндэ хабаадалсаад ерэхэдээ, дүрбэдэхи һуури эзэлэнхэй нютагаа бусаа бэлэй.

Зулгы зохид зунай нэгэ үдэр Мэлс Балдаев Хушуун-Үзүүр нютаг ерээд, Ильягай түрэлхидтэй хөөрэлдэжэ, Ивалгын дунда һургуулида оруулха болобо.

Илья багаһаа хүдэлмэри хэжэ һураһан, эсэхэ сусахышье мэдэхэгүй зүрхэтэй байһан. Тэрэ зунай үедэ хони хайшалалгада, үбһэ хуралгада хабаадалсадаг бэлэй. Сүлөөтэйл сагай гарахада, буряад барилдаан, баскетбол, үбэлдөө санын мүрысөөнүүдтэ хабаадалсаха. Тиихэдээл Илья үетэн нүхэдэйнгөө дунда хододоо түрүү һуури эзэлдэг байһан юм.

Тэрэ жэлэй намар Илья Гармаев Ивалгада ерэжэ һурахадаа, сүлөөтэй сагтаа Мэлс Балдаевта ерэжэ, бүхэ барилдаанай дүй дүршэлтэй танилсажа, ехэ мүрысөөнүүдтэ бэеэ бэлдэжэ эхилһэн байгаа. Эндээ жэл шахуу сагай туршада һорилго гараһанай удаа, Илья Гармаев «Урожай» бүлгэмэй Центральна Соведэй түрүү һуури эзэлхын түлөө үнгэргэгдэһэн барилдаанда хабаадалсаха болобо. Эндэһээ ерэхэдээ, хоёрдохи һуурида гаранхай, СССР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө үнгэргэгдэхэ нааданда хабаадалсаха болоһон байба.

1971 оной намар бэлэй. Грозно хотодо үнгэргэгдэһэн бүхэсоюзна мүрысөөндэ манай эндэһээ ошоһон Илья Гармаев, түгэсхэлэй тулалдаанай урда тээ ялын табан очкотой болоод ябаба ха. Эндэ илажа гараха һэдэлгэтэйгээр добтолбошье, дүршэлтэй бүхын шанга һабарта баригдахадаа, хоёр дала мүрөөрөө хибэс дээрэ дарагдашоод байба. Һаял арбан долоотой боложо ябаһан бүхэдэ дүршэлтэйшүүлые диилэхэ гээшэ гайтайхан бэзэ...

Байгша оной апрель һарада залуушуулай дунда үнгэргэгдэһэн бүхэсоюзна мүрысөөндэ шалгаржа гарахадаа, СССР-эй спортын мастерай нормо дүүргэһэн байна. Ургажа ябаа манай залуу бүхэ хаанашье ябахадаа, өөрынгөө бэлиг шадабари дашэлүүлхын хойноһоо хододоо оролдодог юм.

Тээсгэн һур харбаанай найр зугаата наадан дээрэ республикынгаа 50 жэлэй ойн баярай чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэхын түлөө буряад барилдаагаар үнгэргэгдэһэн нааданда Илья Гармаев шалгаржа, чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртөө бэлэй. Тэрэ республика соогоо суурхаһан үнинэй бүхэнүүд Анатолий Будунов, Цырендоржи Махеев гэгшэдые яаха аргагүй шүүгээ.

Мүнөөдэр — Бүхэсоюзна физкультурнигай үдэрөөр Илья Гармаевые амаршалаад, спорт һуралсалдаа үшөө ехэ амжалта туйлахыень хүсэхэ байнабди.

В. БАДМАЕВ.

Ким ЦЫДЕНОВ

Үхибүүдтэ зорюулагдаһан шүлэгүүдһээ

ХҮЛӨӨ «АЛАҺАН» АНГУУШАН

Абын хүбүүн Аюудай
Агнаха ехэ дуратай аад.
Номо, һомоёо агсажа,
Нохойгоо хойноо
дахуулжа.
Одоо нэгэтэ үглөөгүүр
Ойдо тэрэ гараба ха.
Наранай элшэ дулаахан—
Наартайгаар тархиень
эльбэнэ.
Сэсэгэй хангал
хоншуухан —
Сэсэн бодол түрүүлнэ.
Хурдан хүлтэ гүрөөһэн.
Хура, хүдүү, жэрхэш
һаа —
Хуул баран хүбүүндэ
Хэрэгтэй байһаниинь
лабтай даа.
Тужын араар зурыһан
Тунга бороложо хүрэһөөр
лэ
Эгээл түрүүшын ан гэхэ
Эреэхэн шубуухай
харажархёо
Хаба соогоо маряаһаар
Хажуудань шахуу
ошоходон
Ангууша зүрхэниинь
булгин
Амаарнь бултайхаа
һанаб
Бургааһан бухайр
һаздаг
Булай шангаар татаа
гү —
Ангад гэжэ
амиламсаарнь.
Аймхай яндуулынь
нинидэшбэ.
Дэмыдэ табиһан һуршаяа
Дэрһэнэй оёороор
һуулнжа,
Арайл гэжэ олобо хаш—
Харайн саашаа ошобо ха.
Боро турагые боорлохо
Бодол түрэжэш болоо даа.
Хара гүрөөһые халгуули
Хаба ороод ябаа даа.
Теэд...
Һанаһан һанаа тэнсээхэ
Һунгажа шадал хэрэгтэй
Бодоһон бодол тэнсүүл
Бэрхэ гэжэ баһал бии...
Үдын наранай шаража,
Үлдэхэ сагай тулахада,
Яалдамар манай
ангуушан
Ябаха аргаа һалаба ха.
Һаадаг номониинь
һандаржа,
Һабагшын үзүүрээр
дүнгэнхэй,
Гаһар хорёошо нүхэрын
Газараар хэлээ шэрэнхэй,
Хоёр хүлөө һольбуулжа,
Холо дүтэ алхалһаар
Гэр тээшээ галгюулба.
Эхэнь хүбүүхэнээ
энхэрэн,
Энеэб-энеэб уттаба:
— Алаһан ангаа асарж
Бариһан олзоо харуул
— Алаагүйб...
— Алаа ааб даа.
хүбүүмни. —
Абань тудажа
абаадхёо. —
Алангүйгөөр яаха бэ...
— Алим теэд?
— Алсайһан энэ хоёр
Алаад ерэбэ бэшэ аал
— Аа-а...

Уншагша дурадхана

ҮРЕЭЛНҮҮД

Буряад зон анхан сагһаа хойшо доодо үеынгөө хүнүүдтэ үреэл хэлэдэг һайхан заншалтай байһан. Буурал толгойтой үбгэдэй үреэл хүлеэһэн хүн урматай, баяртай һуудаг бэлэй. Наһатайшуулай үреэлээ хилээгүй байгаа һаань, «Үреэлээ хайралыт» гэдэг һэн.

Урда сагта нүүдэл байдалтай, мал ажалтай байдаг һэн хадаа хонгор дободо гэрээ бариад, малаа үдхэжэ, амгалан тайбан һуухые хүсэн үреэдэг байгаа. Үнэржэхые баһа хүсэдэг һааб даа. Үреэл хэлэдэг заншалнай мүнөөшье мартагдаагүй, зүгөөр бүхы байдалнай тад ондоо болоһон дээрэһээ үреэлнүүднай хуушаржа, ажабайдалдамнай тааража үгэхэнь бэрхэтэй болоо бшуу даа. Социалис байдалтай зондоо олон малтай бологты гэжэ һууха гэжэ яаха бибди. Шэнэ үреэлнүүд ехэ гарадаггүй шэнги ха юм. Тиимэ дээрэһээ имэрхүү үреэлнүүдые хэлэдэг болоо һаа, болохо бэшэ аа гү гэжэ һананаб.

Булагай уһандал адли тунгалаг сэдьхэлтэй, булад эритэдэл адли хурса ухаатай болоорой!

Үбдэг дээрээ үргэжэ, эльгэн дээрээ тэбэрижэ, гарыетнай ганзагада, хүлыетнай дүрөөдэ хүргэһэн эжы, абынгаа ашые харюулжа ябаарайгты!

Эрын хэмдэ хүргэһэн, эхэнэрэй эрхим болгоһон эжы, абын ашые бү мартаарайгты!

Орон нютагай нэрэдэ нэмэри, түрэһэн газарай түүхэдэ нэмэри боломоор ябаарай!

Арюун аглаг дайда дээрэ амгалан тайбан һуугаарайгты!

Ургажа байгаа наранай улаан туяа мэтэ утаһа миндаһаар шэмэглэжэ ябаарай, үдэшын наранаар иргуу абяа дуулажа ябаарай!

Залуу хонгор наһаяа жаргалай наран доро үнгэргөөрэй, хүгшэрхынгээ сагта хүнүүдтэ хүндэлүүлжэ ябаарай!

Хүгшэд үбгэдые хүндэеэ барин угтаарай, хүбүүн ганса нүхэртэеэ хүндэлэлсэжэ һуугаарай.

Шэхэнэйшни үзүүртэ ш... рүүн үгэ бү дуулдаг, сэд... хэлэйшни оёорто гуниг ... тунаг!

Ажалай түрүү алдарта... айлай түрүү томоотон, ар... түмэндөө хүндэтэн боло... алтан орден зүүжэ ябаар...

Толгой дээрэтнай тэнг... тортоггүй хүхэржэ ба... торнижо ябаһан бэетнай... лиха ядахые бү үзэг!

Алтан наранай туяа ... умбажа ябаарай, арад ... нойнгоо дунда алдар нэрэт... ябаарай!

Хүхэ ногоон дээрэ хү... нэгтэжэ тогтоһон арюун ... гаан шүүдэрээр амаяа арюу... хажа ябаарай. Сэлгеэ һа... хан агаараар сээжээ сэ... мээжэ ябаарай!

Үглөө бүри наранай һа... ханиие хаража ябаар... үдэр бүри үреэлэй һай... ниие дуулажа ябаарай!

Хурса ухаатай, хурдан ... лигтэй, баатар зүрхэт... багжагар бэетэй хүбүүд... жэрбэгэр һайхан бэетэй, ... шубуунай хүзүүтэй, алда... ра гэзэгэтэй дангина һай... басагадтай болоорой!

Һайн үйлөөрөө алдар... жа, һайхан заншалаар... суурхажа ябаарай!

Ганса сусал гал болод... гүй, ганса хүн хүн боло... гүй гэжэ мэдэжэ ябаарай!

Хубсаһанай гоёые хүн... лэнгүй, хурдан ухааень х... дэлжэ ябаарай!

Хүгшэд зоной ерэх... хүндэлжэ гаргаарай, хүг... зоной ерэхэдэ, урин на... гайгаар угтаарай!

Бууһан айлшадые бо... һынгөө тэндэ угтаарай, а... шадайнгаа гарахада амар... хүсэн үдэшөөрэй!

Барагдашагүй хэшэг... баларшагүй нэрэтэй яб... рай!

Үтэлһэн эхэ эсэгын... ...тыень нээжэ, богоһы... алхажа, борьбоһоонь ду... гэлсэжэ ябаарай!

Эдэ үреэлнүүдые хүнү... бултыеньшье бэшэ һаа, ... римыень хэрэглэжэ бол... гэжэ һананам. Заһабарш... оруулжа болохо юм зааб д...

Л. ЛИНХОВОИН.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. «Ногооной гурил татагдана» — фоторепортаж. «Гээгдэлээ усадхан зайсуулха» — шэнжэлэл. Нютаг нютагай һонинууд. ТАСС-ай мэдээсэлнүүд.

Хоёрдохи хуудаһанда: Городой партийно-ажахын эдэбхитэдэй суглаанһаа. «250 миллион болобобди» — СССР-эй ЦСУ-гай мэдээсэл.

Гурбадахи хуудаһанда. «Үйлсэнүүд асфальтаар хушагдана... — А. Коротаевагай корреспонденци. Социалис оронуудаар. Хилын сааһаа.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. Субботын үдэрэй хуудаһан.

СЭНХИР ЭКРАН

ФИЗКУЛЬТУРНИГАЙ БҮХЭСОЮЗНА ҮДЭР

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Улаан-Үдэ харуулна:

12.30—«Лагерьта горнын абяан зэдэлнэ» үхибүүдтэ зорюулагдаһан дамжуулга.

«Орбита» харуулна:

13.05 — Һүүлэй һонин. 13.10—Үхибүүдтэ «Читай-город» гэжэ программа харуулагдаха. 13.40—«Элүүр энхэ байлга»—эрдэм дэлгэрүүлгын программа. 14.10 «Циркын галнууд»—шэнж... лэл. 14.50—ниитэ поли... ческэ дамжуулга. 15.20 В. Каверин. «Һургуул... зүжэг»—һурагшадта зор... лагдаһан зүжэг. 16.45 **Үнгэтэ телевидени.** «Мүнө... дэр — Физкультурни... бүхэсоюзна үдэр». 17.15 «Поэзи». Ф. Тютчевэй у... гата шүлэгүүд. 17.30—17... —Забһарлалга. 17.40— Ү... **гэтэ телевидени.** «Ска... ние о Рустаме»—уран һ... ханай фильм. (1-дэхи се... 19.00—«Время» — мэдэ... лэй программа. 19.30 **Үнгэтэ телевидени.** Искус... вын уран бэлигтэнэй ко... церт. 20.40—«Арадай гэ... рэл тухай шэнэ хуули» ... һэн дамжуулга. 21.10 «Лев Оборин наадана» концерт.

Улаан-Үдэ харуулна:

21.30 — «Факел»—Фи... культурнигай бүхэсою... үдэртэ зорюулагдаһан пр... грамма. 22.10—Эстрад... концерт.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Улаан-Үдэ харуулна:

19.00—«50 жэлэй түү... бэшэг» — «1962-дохи он... 19.40—«Илалтын һүүл... —байлдаан» — уран һай... най фильм (1-дэхи сери).

ОНТОХОН

ҺАЙРХУУ ТОХОРЮУН

Элдэб һонин үгэ зугаада дуратай, шалсаруу аматай Тохорюун өөрынгөө һүрэгтэй суг ниидэжэ ябаһан аад, харгыдаа хоб-жэб шагнажа, һүрэгһөө гээгдээ һэн ха. Хүнэй нюдэнэй арайл гэжэ обёорхоор дээгүүр ниидэжэ ябаһан Тохорюун үргэн талада томо шубуунай бэлшэжэ ябахые хараад, доошоо элин халин буужа, хажуудань һуушаба. Хахад метр тухай үндэр хүлнүүдынь, ута хүзүүниинь одоол туһатай байба ха. Ута ногоон соо, һөөг бургааһанай хажууда һууһан һэрмэгэр һахалтай, хара нюдэтэй танигдаагүй шубуунда дүтэлөөд:

—Мэндэ амар, һахалта нүхэр!—гэбэ Тохорюун,

Шэрүүн хурса нюдэтэй, һэрмэгэр ута һахалтай Тоодог баатар гансаардаһан Тохорюуе шобто хараад һууһан аад:

— Мэндэ-э, мэндэ! Ори гансаараа ябадаг Тохорюуе хараба алтайб. Һүрэгшни аюулда ороо гү даа?—гэбэ. Тиихэдэнь Тохорюун иигэжэ харюусаба:

—Үгы даа. Нэгэ вертолет хараад, сугтаа ниидэжэ туршаха гэхэдэм, тэрэ золигшни муухай ехээр утаа гаргажа, ама хамарым шабажархёо. Нюдэ амаяа аршатарни һүрэгни арилшаһан байгаа. Теэд яахаб даа, олдоно аабза,—гэжэ Тохорюун һайрхаба.

—Вертолёдоор юу хэхэ гээ юмши?

—Үүе, юугээ хэлэнэ, гээшэбши! Вертоледшни намайе һажаажа бии болоо юм. Минии үгы һаа, хүн хаанаһаа ухаашалха байгаа гээшэб? Бодожо үзэлши, һахалта һайхан Баатар!

—Яагаашье һонин зугаа дуулдаба гээшэб! Харин самолет бии болоходоо, намайе һажааһан байба гү даа? Самоледой бодохо, һуухыень харахадаа би бэедээ адлишаагшаб. Нам шэнги гүйжэ ябатараа агаарта дэгдэнэ ха юм. Ши, Тохорюун, һууһан газарһаа мүншье дээшээ бодонош, тиихэдэ би далинуудаа дэлгээд арбаад метр газар дээгүүр гүйжэ, арайл гэжэ агаарта аһадагби...

Томонууд, үндэр набтар хоёрой һонирхолтой хөөрэлдөөе Тэрмээлжэн шагнажа һууһан аад, муухай шангаар эльгэ хатаба ха:

—Хи-хи-хи, ха-ха-ха. Та хоёр энэ талада эгээл томо жэгүүртэн аад, хөөрэлдөөнтнай одоо мунхаг байна. Харагтыл даа намайе!.— гээд Тэрмээлжэн һууһан шулууһаа сэхэ дээшээ бодоод, агаарта зогсобо.—Зай, таанар хараба гүт?—гэхэтэйгээ сасуу урагшаа ниидэнэ. Тээ холуур тойрожо тэхэрихэдээ булай зөөлэхэнөөр шулуун дээрэ һуушаба.—Зай, юун гэжэ хэлэхэбта?..

—Еһотой вертолет ши байнаш!—гэжэ Тоодог далинуудаараа дарбаад, хатаржа мэдэбэ. — Тохорюун, Тохорюун, ши худалаар хөөрэдэг, һайрхуу байһанаа эгээ эндэ мэдүүлбэш. Тэрмээлжэниие һажаажа вертолет болоһоншни элирбэ ха юм,—гэжэ хэлээд, Тоодог далинуудаа дарбасгаагаад, гүйшэбэ. Тээ саана хүрөөд, тон самолет шэнги газарһаа хобхоржо гарахадаа, хоёр хүлөө хойшонь шуугаад, дээшэлһээр дээшэлжэ, нюдэнэй хараанһаа зайлаа һэн гэхэ.

Тэрээнһээ хойшо Тохорюун дэмы дэгэд һайрхахаа болёо һэн.

Ф. БАЛДАЕВ.

МОСКВА. Ангууша нохойнуудай дүшэн табадахи заншалта выставкэ соёлой ба амаралтын «Дефортово» гэжэ парк соо эмхидхэгдэһэн байгаа. Москвада эмхидхэгдэдэг выставкэнүүд хэмжээгээрээ имагтал манай орондо бэшэ, харин бүхы дэлхэй дээрэ эгээл ехэ юм. 17 үүлтэрэй 1627 нохой һүүлшын выставкэдэ табигдан харуулагдаа.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: спаниель үүлтэрэй нохойнууд (зүүн талаһаа)—Чарли, тэрэнэй эмэ гүлгэн—Альма, тэрэнэй ашанар — Веста ба Дик.

ТАСС-ай фотохронико.

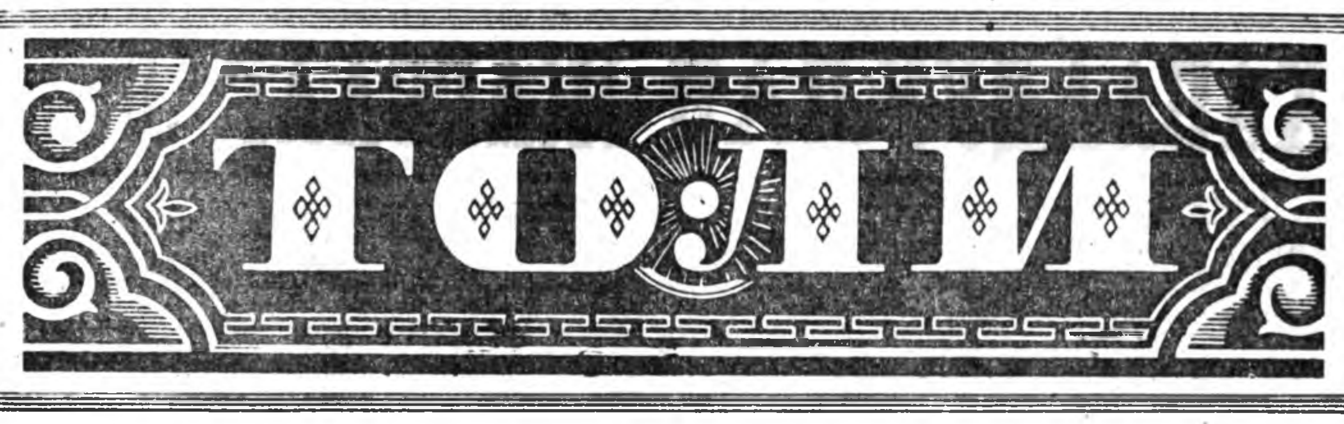

Редакторай орлогшо
М. Н. НИМАЕВ.

□«БУРЯАД ҮНЭН»□ 1973 оной августын 11. □ 4-дэхи хуудаһан □ Типография управления по делам издательств, полиграфии и книжной торговли Совета Министров БурАССР □ Н-04560. Заказ № 004